

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

MEETKUNDE EN VERZOENING

1. Het samentreffen van het Kongolese gewoonte-recht met uit Europa afkomstig geschreven recht werpt boeiende problemen op.

Vooreerst, wegens het verschil in de inhoud van beide rechten (1).

Doch ook, meen ik, door een verschil in de geest. En het is op dit verschil dat ik de nadruk zou willen leggen.

2. Wanneer een Europeaan over recht spreekt, dan stelt hij zich een systeem van gedragsregels voor, strekkende tot bescherming van individuele belangen, onder de sanktie van gerechtelijke beslissingen.

Uit die opvatting vloeien een reeks kenmerken van het begrip « recht ».

a) In de ogen van een Europeaan is het recht in de eerste plaats een systeem, — een logika, een meetkunde, een samenhangend geheel, waarin alles tot beginselen te herleiden valt, tot begrippen, tot categorieën. Naar Europese vizie ressorteert het recht onder « l'esprit de géométrie » (2). — Terloops gezegd: ik ben er dan ook van overtuigd, dat een grotere dosis wiskunde onze juristen hoegenaamd geen kwaad zou doen.

b) Ten tweede: de Europeaan gaat ervan uit, dat de oplossingen van alle mogelijke conflicten reeds bestaan, vóór dat die conflicten oprijzen. M.a.w.: een konflikt dient tot illustrering van een vooraf bestaande oplossing. De oplossingen leiden een eigen, een abstract leven. En de goede jurist is hij, die in dat leven opgaat. Hij vindt niets uit, hij past enkel toe. Hij opent, bij elk geschil, de gepaste schuif, waarin de oplossing ligt, — zoals de apoteker, die het pilletje kent voor elk gejeuk.

c) Zo wordt het recht tot een monopolie voor enkele specialisten. Die weten het beter. Die schrijven de oplossing voor. En de massa der onwetenden buigt eerbiedig voor de aldus veropenbaarde waarheid.

d) Ten slotte stelt de Europeaan het recht meestal in dienst van het individu. Hij ziet het recht vanuit het bevoordeligde standpunt (3). Zó zelfs, dat de meeste Europese talen hetzelfde woord gebruiken (4) tot bedoeling van het recht als systeem (in objektieve zin) en het recht als beschermmiddel (in subjektieve zin).

3. Hebben alle volkeren ter wereld deze opvatting steeds gedeeld?

Het valt te betwijfelen.

Er zijn er vooreerst, die een tegenovergestelde houding aannemen (resp. aannamen). Ik denk aan het oude China, ik denk aan Japan (wiens traditionele kultuur grotendeels uit China afkomstig is).

In die landen bestaan er weinig rechtsteksten, en juristen, nog minder. Daar vindt men geen systeem, geen vooraf bestaande oplossingen. Daar wordt van de rechter verwacht, dat hij zoekt, dat hij praat, dat hij manoeuvreert, dat hij uitvindt, dat hij improviseert. Eén oplossing voor elk geval: niet noodzakelijk dezelfde voor alle soortgelijke gevallen. In plaats van in abstracto te redeneren, werkt de rechter in concreto, als een diplomaat. Hij haalt voorbeelden uit het leven van de wijzen. Hij richt zich niet naar teksten, doch naar mensen. Hij hanteert niet « l'esprit de géométrie », wel « l'esprit de finesse » (5).

Overigens: wee hem, die naar de rechter gaat. « De Staat is pas in goede handen, aldus een Chinees spreekwoord, wanneer de trap van de school verslijt, en dat er gras groeit in die van de rechtbank ».

Een Japans auteur schrijft ronduit (6): de Japanner houdt niet van het recht. Toevlucht tot de rechtbank, als eiser of als verweerder, zelfs in louter burgerlijke zaken, werkt daar als een schande.

4. Ziedaar dus een schrille tegenstelling, tussen volkeren die het recht al dan niet in ere houden.

Voorwaar: beiden streven naar gerechtigheid. Doch ze betreden daartoe verschillende wegen: de enen de meetkunde, de anderen de diplomatie.

En Zwart Afrika (7)? Tot welke groep zou het wel behoren?

Het antwoord op die vraag is niet eenvoudig.

Het oude Afrika, het traditionele, van vóór de kolonizering, vertoont immers twee schijnbaar tegenstrijdige kenmerken: meetkunde aan de éne kant, verzoening aan de andere.

De meetkunde ligt in het formalisme en de ingewikkeldheid van de instellingen.

Wat is er meer ingewikkeld, b.v., dan de Kongolese familie? Matriarkaal of patriarkaal, matrilineaal of patrilineaal, matrilokaal of patrilokaal? De haard, de parentele, de klan? Talrijke huwelijksbeletsels, doch ook plichten tot huwelijk? Leviraat, oneigenlijk leviraat, polygamie of monogamie, inwijding, zuivering, bijkomend verwantschap, enz. ...?

Het sluiten van een verloving, het voltrekken van een huwelijk, de verering der voorvaderen, de verdeling van de produkten van jacht en visvangst, het instellen van een eis, de bewijsovering, — dat alles gebeurde naar een nauwgezet, soms magisch ritueel.

Anderzijds hechte Zwart Afrika het grootste belang aan verzoening; en het doet dit nog steeds.

De verzoeningsgeest uitte zich vooreerst in de discussies onder en tussen de belanghebbende groepen. Immers: de belanghebbenden waren groepen, — families, klans, stammen, en niet, zoals in Europa, individuen (8).

Maar de verzoeningsgeest uitte zich ook op een hoger vlak. Want wanneer de discussie geen resultaat opleverde, dan wendde men zich tot een hoofd. Deze hakte de knoop hoegenaamd niet door. Hij besliste niet, hij beriep zich niet op zijn gezag: hij raadpleegde de ouderen, de notabelen. Hij informeerde naar precedenter. Doch ook al bestonden er precedenter, hij voelde er zich niet door gebonden. Het precedent was niet meer dan een pion in een spel, maar de verzoeningsgeest ging zijn gang. En het goede hoofd was hij, die een oplossing vond (ik zou haast zeggen: een Salomonsoordeel) om de vrede te handhaven.

5. De Afrikaanse gewoonte, aldus *René David* (9), is een dubbelzinnig begrip, sociologisch en juridisch. Ze is in de eerste plaats een gedragsregel, waarnaar de mensen zich spontaan richten; en in de tweede plaats, een norm waarnaar gebeurlijke geschillen kunnen opgelost worden.

De Afrikaan behoort tot een groep, en het zijn de belangen van die groep die zijn individuele leven beheersen. Ieder weet precies wat hij doen mag, en wat hij laten moet, met het oog op de groep. Zie daar het sociologisch aspect van de gewoonte.

Wordt er nu een voorschrift geschonden? Het zou verkeerd zijn, te menen, dat dit voorschrift onder dezelfde vorm, en met dezelfde dwang, op het juridisch vlak zal gaan werken. Want het gerecht heeft nu tot taak, gerechtigheid uit te spreken (10); en de gerechtigheid wordt geboden door de goede verstandhouding binnen de groep.

Zo laat het gerecht zich moeilijk van de verzoening scheiden. Het Afrikaanse gerecht streeft naar vrede, niet naar toepassing van streng recht (11).

En *David* citeert *Allott*, die de zgn. regels van het Afrikaanse gewoonterecht beschouwt, niet als bevelen voor de rechters, maar slechts als een richtlijn, « a standard, ... a talking point ».

Dezelfde *Allott* schrijft elders: « Often, even in judicial courts, a large measure of persuasion enters in. ... Often the court sees its role as partly an educative one. It is the task of the judges to remind the parties and the nonparticipants alike of the basis norms of the society, to get everyone to see what his duty is under the law » (12).

Ook *Elias* onderstreept « the character of the African judge as a peace-maker anxious to effect a reconciliation » (13).

6. Nu meer bepaald Kongo.

Mijn kollega *Emile Lamy* kenmerkt de geest van het Bantoerecht met één woord: verzoenend, « conciliateur » (14). In de ogen van een Bantoe is een beslissing van het gerecht nooit zó bindend en zó dwingend als in die van een Europeaan. De Bantoes houden meer van privé-besprekingen dan van openbare, officiële, ophefmakende processen. Ook al gaat de zaak tot de rechter, deze zal nooit alleen beslissen. Men verschijnt voor een raad, wiens oordeel de goedkeuring van al de belanghebbenden moet wegdragen. Vaak vindt die

goedkeuring haar bekroning in een banket, waaraan rechters en partijen deelnemen.

En *Lamy* voegt er aan toe: daarom mag het gewoonterecht niet helemaal gelijkgesteld worden met wat wij « het recht » noemen. Het berust op toetreding, veeleer dan op maatschappelijk ingerichte dwang (15).

7. Een Europeaan maakt zich vaak ongeduldig, in Kongo, wanneer hij eindeloze discussies hoort tussen families, omtrent het sluiten of het ontbinden van een huwelijk, het verschaffen of het teruggeven van een bruidschat, het regelen van een vergelding. Men heeft aan die discussies een (aan het Portugees ontleende) naam gegeven, waaraan een pejoratieve betekenis kleefte: palabers.

Palabers duren soms dagen, weken, maanden lang, inderdaad. Maar waarom?

Vooreerst, omdat de discussie vaak onrechtstreekse vormen aanneemt. Ieder op zijn beurt staat op, en spreekt uitvoerig, en goed. Doch zijn betoog behandelt niet uitsluitend, zelfs niet noodzakelijk, het voorwerp van het debat. De spreker raakt het slechts terloops aan, met zinspelingen, gelijkenissen, geschikte spreekwoorden. Hij bezigt bedekte woorden, ja hij zingt soms, om niemand te kwetsen (16).

Een andere reden voor de lange duur der palabers ligt in het streven naar goedkeuring, naar eenstemmigheid, — net zoals in de door *Lamy* beschreven rechtbanken. Want wanneer men die bereikt, dan zal de oplossing alle kans op stevigheid vertonen, en zal men geen dwanguitvoering nodig hebben. Er zullen noch overwinnaar, noch overwonnenen, noch hoogmoed, noch wrede achterblijven. En dit is van groot belang in kleine maatschappijen, waarvan alle leden elkaar kennen.

8. Tot zover het traditionele Afrika.

Keren we ons nu tot het hedendaagse, het Afrika der onafhankelijke Staten. Hoe reageert de verzoeningsgeest der Afrikanen tegenover de uit Europa ingevoerde meetkunde?

Vooreerst stelt men vast, aldus Professor *Lamy* (17), dat het Afrikaanse recht bepaalde rechtstakken heeft moeten prijsgeven: b.v. het Staatsrecht, het strafrecht, het fiscaal recht.

Verder heeft de Afrikaanse bevolking opgehouden, een gesloten, solidaire, weinig georganizeerde (18) maatschappij te zijn: er ontstaat een streven naar gelijkheid onder de mensen, en naar politieke vormen boven de families heen.

Eindelijk heeft de Europeaan het Afrikaanse recht vaak onderschat. De Europeaan is ongeduldig van aard; en zijn voorkeur voor een meetkundig recht houdt enigszins verband met dit ongeduld. De Europeaan grijpt naar het recht om verscheidene redenen: omdat hij haast heeft, omdat hij alles optekent, omdat hij in Staatsverband leeft, omdat hij individualistisch denkt. Terwijl de traditionele Afrikaanse maatschappij onverschillig stond tegenover de tijd, geen geschrift gebruikte, de Staat niet nodig had, en in familieverband leefde.

Maar daar ligt het nu juist: al die factoren zijn in Afrika aan het veranderen. En zo rijst de vraag op: zal de verandering in die factoren op de duur geen verandering brengen in de weg naar de gerechtigheid?

Laten we die factoren onderzoeken.

9. a) De tijd.

De geduldige discussie, het betoog met bedekte woorden, het streven naar goedkeuring zijn mooie, goede dingen. Maar ze vergen veel tijd.

Zolang de Afrikanen ver van het « moderne », haas-

tige, gemechanizeerde leven stonden, beschikten ze over tijd in overvloed.

Maar heden wordt hun leven sneller. Het uurwerk komt te voorschijn, en siert menige pols. Het werk wordt vaak met de klok gemeten. De dagen worden volgepropt met bepaalde afspraken en verplichtingen. Waar vindt men nog tijd in overvloed?

En wanneer ze nu die tijd moeten sparen, zullen de Afrikanen dan niet noodgedwongen naar snellere, vierkante, vooropgestelde oplossingen moeten grijpen? Zullen ze zich niet tevreden moeten stellen met de wil van een meerderheid, in plaats van te streven naar eensgezindheid?

M.a.w.: zullen ze niet op hun beurt de meetkunde gaan beoefenen? Is het meetkundig recht ten slotte geen spoedoplossing (19)? Maakt die wellicht grove opvatting van de gerechtigheid geen deel uit van het levensritme van een nijverheidsbeschaving?

10. b) Ongeletterdheid.

Ik wil geen ogenblik beweren, dat meetkundig recht noodzakelijk verband houdt met geletterdheid. Immers: een niet geschreven recht kan even meetkundig van aard zijn, als geschreven recht. Het volstaat, dat het aan precedents teert (20).

Maar niet geschreven recht dat aan precedents teert, houdt van het geheugen der ouderen af. En vermits dat geheugen grenzen heeft, wordt het niet geschreven recht in zijn ontwikkeling geremd.

Met het geschrift daarentegen, kan men talrijke en gedetailleerde regels optekenen. Zo bevordert het geschrift de ontwikkeling van het recht, en het opbouwen van systemen.

Het geschrift ligt in de lijn van de meetkunde. En zo rijst de vraag op, of het einde der ongeletterdheid de Afrikaanse volkeren er niet toe brengen zal, over te gaan van hun gewoonten naar een geschreven recht, — het hunne, wel te verstaan.

11. c) De Staat.

De heerschappij van de familie, van de klan, van de stam, is het kenmerk van elke prestatiale maatschappij.

Zolang er geen Staatskundige inrichting bestaat, moeten de families haar lot in eigen handen nemen. In de hele loop der menselijke geschiedenis hebben Staat en familie elkaar aangevuld: wat de ene niet deed, moest de andere doen. Vandaar het privé gerecht, bij gebrek aan Staatsrecht (21); en palabers zijn niets anders dan één der vormen van privé gerecht.

Maar ziet: de groepen spreiden zich uit, de bevolking wordt dichter, de geschillen groeien in aantal. De wet der grote aantallen zal zich dus laten gelden. Ze vergt een maatschappelijke structuur boven de families uit, in dienst van een nieuw begrip: het openbaar belang. Dat is de Staat.

Eén der plichten van de Staat ligt in het oprichten van bestendige rechtbanken. Het gerecht van het familie- of het stamhoofd was nooit bestendig. Het zetelde niet elke dag, ver van daar. De geschillen waren weinig talrijk, en losten zich meestal in palabers op. Een beroep tot het hoofd was een gebeurtenis.

Een geding in een stad is dat niet meer. Daar zeten de rechters de hele dag.

Zo dreigt de verzoeningsgeest achteruit te gaan. De Europese ervaring laat dit althans vrezen. Want de geschreven wetten mogen wel, hier en daar, pogingen tot verzoening opleggen: meestal ontwaarden die in een karikatuur. Wegens het te grote aantal (22).

12. d) Het individualisme.

Om meetkundige taal te spreken: ziehier een korollarium van het vorige teorema.

Want palabers zijn een kollektieve gebeurtenis. Ze moeten de belangen dienen van families en klans; de saamhorigheid in de hand werken.

De Staat, integendeel, bekommert zich nooit om de saamhorigheid der families. Zodoende bevrijdt hij het individu. Het gezag van de Staat (dat verder van hem verwijderd ligt) verdraagt het individu veel beter, dan dit van de familie (23): hij voelt het minder.

Verder verschafft de Staat een nieuwe reeks loopbanen, waarmee het individu zich economisch onafhankelijk maakt van zijn familie. En ook de stad verschafft aan het individu talrijke economische mogelijkheden.

Zo worden de geschillen, hoe langer hoe meer, tot loutere twisten tussen mensen, over « mijn » en « dijn ». *Suum cuique tribuere*.

Twisten tussen mensen, nu, laten zich vaak tot een minimum herleiden: een ruzie, een briefwisseling. Het zijn geen palabers meer.

Is de overgang van de kollektieve palabers naar individuele twisten ook soms geen koren op de molen van het meetkundig recht?

13. Besluit.

Ons onderzoek brengt ons blijkbaar tot het besluit, dat er veel kans toe bestaat, dat de meetkunde zich hoe langer hoe meer in Kongo zal laten gelden. Onder de verscheidene wegen naar de gerechtigheid, zal het vierkante en snelle recht hoe langer hoe meer gekozen worden.

Betekent dit dat het Bantoe recht zal ophouden, verzoenend te zijn, zoals het steeds was?

Lamy antwoordt kordaat: neen (24). Het recht dat in Kongo opkomt zal meetkunde met verzoening weten te verenigen: de meetkunde zal in de scherpte der oplossingen liggen en de verzoening in de geest.

De verzoenende geest voelt men overigens reeds nu: nl. in de soepelheid waarmee de Bantoe gewoonte zich aanpast aan het geschreven recht. De zin voor gerechtigheid, die de Bantoe kenmerkt, spoort hem tot harmonieuze oplossingen aan.

14. Vooreerst, aldus Lamy, heeft het gewoonterecht zijn eigen aard laten gelden op het gebied, dat steeds aan dat soort recht werd voorbehouden: het privaatrecht, meer bepaald het personenrecht en het grondrecht.

Overigens, het gewoonterecht heeft het debat aanvaard. Het heeft sommige technieken van het geschreven recht overgenomen: de bestendige gerechtelijke inrichting, het geschrift, het gezag van het gerechtelijk gewijsde, de verjaring van de eis (25).

Het gewoonterecht heeft ook sommige beginselen van het geschreven recht in zich opgenomen: de begrippen fout en goede trouw, het streven naar gelijkheid tussen vrouw en man, tussen broers en zusters.

Zo gaan het Bantoe recht en het geschreven recht elkaar tegemoet.

Dit is een zeer merkwaardig verschijnsel, iets heel anders, althans, dan wat er in Europa gebeurde. Want daar hebben het gewoonterecht (van Germaanse oorsprong) en het geschreven recht (van Romeinse oorsprong) steeds vijandig tegenover elkaar gestaan. In Europa was er geen sprake van ontmoeting, wel van strijd, — een strijd om erkenning, om invloedsferen, om gezag.

15. Hoe zijn het Bantoe recht en het geschreven recht elkaar in Kongo tegemoet gekomen?

Dank zij de rechtbanken voor gewoonterecht.

Indien het hedendaagse Kongolees recht zonder wrijving noch strijd weet te groeien, dan is dit te wijten aan de pretoriaanse rechtspraak van de Bantoe rechters. Hun oplossingen bewerken een juridisch samensmelten, dat wellicht nog aan scherpte te wensen overlaat, doch dat niettemin treffend is voor de Afrikaanse geest, en hoopvol voor de toekomst (26).

16. Maar zo dit juridisch samensmelten aan de rechtspraak te danken is, vloeit daar niet uit, dat men die rechtspraak moet steunen, terwille van een verdere syntese?

En hoe kan men een rechtspraak beter steunen, dan met de gerechtelijke inrichting, die ze draagt, steeds te verbeteren?

Het dekreet van 15 april 1926, op de inheemse rechtbanken, heeft ons de weg gebaad. Velen vreesden, dat die rechtbanken het gewoonterecht de genadeslag gingen toebrengen: het is juist andersom uitgevallen. Het dekreet heeft er toe bijgedragen, het gewoonterecht in ere te herstellen. Het dekreet versterkte het vertrouwen der Kongolezen in hun eigen gewoonten, en wekte bij de Europeanen een wetenschappelijke belangstelling op (27).

We moeten die lijn voorttrekken, met het scheppen van een gerechtelijke inrichting die niet enkel het inheemse recht in ere houdt, doch die tevens zijn ontmoeting met het geschreven recht bevordert.

Zo stel ik me één enkele rechtsmacht voor, met kamers voor gewoonterecht en kamers voor geschreven recht naast elkaar.

17. Ook Europa heeft, zoals gezegd, het dualisme gewoonterecht en geschreven recht gekend. Maar de samensmelting van beide was lang niet gemakkelijk. Men stelt immers vast, dat ze zeven eeuwen heeft vergegd (van 1100 tot 1800).

Waarom?

Omdat beide rechten door zeer verschillende, ja zelfs naijverige rechters gedragen werden. De mensen van het geschreven recht (de zgn. romanisten, of legisten) maakten deel uit van de raden der koningen, der pausen, der keizers, — van al de machten die naar centralisering streefden. De mensen van het gewoonterecht (de schepenen, de rachimbursers, de konsuls) zetelden in de dorpen en in de hoven van de leenheren.

Indien men integendeel beide soorten Kongolese rechters samenbrengt, onder hetzelfde dak, in dezelfde sfeer, in dezelfde arbeidsvoorwaarden, dan kan er van hen een wederkerige invloed uitgaan, die de eenheid van de evolutie zou bevorderen. Het samen werken zou vanzelf een samenwerken worden, en de samensmelting van beide rechten zou geen zeven eeuwen meer moeten duren.

18. Een enige rechtsmacht impliceert, wel te verstaan, dezelfde vastheid, dezelfde onverplaatsbaarheid, dezelfde wedde voor al die rechters (van gewoonterecht en van geschreven recht).

Ik vraag me zelfs af, of we niet verder kunnen gaan, en tenminste de hoop koesteren (althans wat de steden betreft) dat beide soorten rechters op de duur een gemeenschappelijke bevoegdheid zouden krijgen, — b.v. voor het strafrecht? Te meer, daar het gewoonterecht hoogstwaarschijnlijk zelf een geschreven recht zal worden?

Verwisselbaarheid onderstelt natuurlijk eenzelfde opleiding. Maar is die soms geen werkelijkheid aan het worden? Omvatten de studies in de rechten, in Kongo, soms geen kursussen in het gewoonterecht naast kursussen in het geschreven recht?

Ook dit dualisme in de studies is heel merkwaardig: ook dit heeft in Europa nooit bestaan. De Europese universiteiten doceerden enkel de « geleerde » rechten (Romeins recht, kanoniek recht), — nooit het inheemse recht, nooit het gewoonterecht. Dit laatste moest men op empirische wijze aanleren, met het beluisteren der debatten, het te leer gaan bij de rechters, soms zelfs het samen met hen gaan eten (Inn's of Court).

Heel anders in Kongo. De verordening nr. 55, van 17 juli 1961, op de studies en de examens voor de licentie en het doctoraat in de rechten (28), plaatst het gewoonterecht naast het geschreven recht (art. 3, 8 tot 10). De doktoraten in het privaatrecht en in het gewoonterecht (29) bedragen, naar dezelfde verordening, meerdere gemeenschappelijke kursussen.

M.a.w.: voor de eerste maal in de geschiedenis wordt het gewoonterecht als een geleerd recht behandeld.

19. Om samen te vatten.

Het Kongolese recht staat bij het samenvloeien van twee stromen: het gewoonterecht en het geschreven recht.

Beide stromen gaan hun wateren mengen, dank zij de verzoenende geest van het Bantoe recht.

Tot op heden werkt die geest hoofdzakelijk in de rechtbanken voor gewoonterecht.

Wat hoegenaamd niet betekent, dat hij niet even gretig ook de rechtbanken voor geschreven recht zal bezielen.

Ten einde die toenadering te bevorderen, zou ik voorstellen: één enkele gerechtelijke inrichting, met beide soorten rechtbanken naast elkaar, en hetzelfde statuut voor beide soorten rechters.

Ideaal zou wezen, dat die rechters, althans in de steden, dezelfde bevoegdheid zouden krijgen. De heersende regeling van de studies in de rechten bereidt die evolutie reeds voor.

Aldus zou de verzoenende geest van het Bantoe recht, in zijn voortdurend streven naar samenhang van het geheel, zich toeleggen op het samensmelten der instellingen, na zich eeuwenlang te hebben toegelegd op het wegsmelten der geschillen.

Zou dit geen prachtige vrucht wezen van de Afrikaanse geest?

Prof. René DEKKERS

(1) Zie E. LAMY, « Le problème de l'intégration du droit Congolais: son origine, son évolution, son avenir », in *Revue juridique du Congo*, 41e année (1965), numéro spécial, pp. 135-207.

(2) Blaise PASCAL, *Pensées*, Bibliothèque de la Pléiade (Paris, NRF, 1936), pp. 826-827.

(3) Ieder Europeaan aanvaardt de bepaling van Rudolf Von JHERING: een juridisch beschermd belang.

VON JHERING leidt daaruit af, dat wie niet voor zijn recht strijdt, het verbeurt (« Der Kampf ums Recht »).

(4) Het recht, das Recht, le droit, il diritto, el derecho, drep-tul, pravo, jus, enz.

(5) PASCAL, voornoemd. Zie mijn *Le droit privé des peuples* (Brussel 1953), nr. 76.

(6) Y. NODA, *Introduction au droit Japonais* (Paris 1966), p. 176.

(7) Ik laat Islamisch Afrika buiten beschouwing, omdat het een ander probleem opwerpt: het godsdienstig recht, d.w.z. het veropenbaarde, onveranderlijke.

Kenmerk voor een dergelijk recht is, dat het zich niet laat scheiden van godsdienst en moraal.

Bovendien legt het de klemtoon, niet op de belangen van het individu, maar op zijn plichten (net zoals Zwart Afrika, overigens), waarvan de hoogste is (anders dan in Zwart Afrika): de

onderwerping aan de goddelijke voorschriften. De Tien Geboden der Joden zijn inderdaad geboden, eerst jegens God, dan jegens de mensen.

Let op het woord « systèmes ».

(8) Tegenover een soms onbarmhartige natuur zou de enkeling, in Afrika, ten onder gaan. Zolang het machinisme hem niet helpt, heeft hij de saamhorigheid van zijn groep nodig, om stand te houden. Alles moet derhalve in dienst staan van de duur en de macht van die groep.

(9) R. DAVID, *Les grands systèmes de droit contemporains* (2e édition, Paris 1966), pp. 556-557.

(10) En niet, zoals in Europa: recht te spreken.

(11) Bij de Algerijnse Kabilen (de inheemse bevolking, van vóór de Arabische invallen) vindt men dezelfde opvatting. Zie dienaangaande het mooie boek van mijn kollega G.H. BOUSQUET, *Justice Française et Coutumes Kabiles* (Alger 1950), nl. p. 11: « ... La société kabyle sera souvent portée à considérer un litige du point de vue des faits, de l'équité plus que du point de vue d'une norme juridique abstraite. Il n'y a pas de Docteurs de la Loi kabyle; il n'y a pas de juges spécialisés. Donc, sauf pour les grands principes intéressants la structure même de la société, il n'y a rien qui rappelle nos textes de loi rigides et dont on puisse déduire des règles précises qui existaient dans l'esprit des Kabiles ».

Het boek van BOUSQUET (zoals al wat hij schrijft, overigens), zet de dingen op hun plaats. Het vernietigt op geestige, doch zakelijke wijze, de verering der Fransen en zelfs der Algerijnen voor het werk van A. HANOTEAU en A. LETOURNEUX, *La Kabylie et les coutumes kabyles* (Paris, I 1872, II-III 1873). Die auteurs beschrijven het recht der Kabilen naar het plan van de Code Napoléon. Zo komen ze er toe, de verzoeningsgeest der Kabilen pas op het einde van hun boek te vermelden, om reden dat de Code Napoléon de *dading* pas vanaf artikel 2044 behandelt.

BOUSQUET vermeldt die geest integendeel in het begin, aangezien de verzoening de eerste vorm uitmaakt van de kabilische gerechtigheid.

(12) A.N. ALLOTT, *Essays in African law* (London 1960) p. 68. (13) T.O. ELIAS, *The nature of African customary law* (Manchester 1956), p. 272.

(14) E. LAMY, *Introduction à l'étude du droit coutumier* (gestencilde cursus, Université Officielle du Congo, Lubumbashi 1965), pp. 126-132.

Die grondgedachte heb ik vaak horen bevestigen door eminente Kongolese rechters, met wie ik zo gaarne van gedachten wissel.

(15) LAMY, *Introduction*, p. 131.

(16) Aldus het getuigenis van vele Kongolese vrienden.

(17) LAMY, *Introduction*, p. 132.

(18) LAMY bedoelt natuurlijk: weinig politiek georganizeerde. Want de familiale organisatie is integendeel zeer ingewikkeld en zeer genuanceerd.

(19) PASCAL, voornoemd, heeft het ook over « les principes nets et grossiers de géométrie ».

(20) Onverschillig, of die al dan niet talrijk zijn.

Het oud-Franse recht voerde de spreuk: « Une fois n'est pas coutume » (Antoine LOISEL, *Institutes Coutumières*, 1607, nr. 780). Maar die spreuk dagtekt uit de tijd, toen het gewoonterecht door de wetgeving reeds overvleugeld was: ze hielp de wet tegen nieuw gewoonterecht beschermen.

Doch vóór die tijd, wanneer het gewoonterecht alleen heerste, was men maar al te blij dat men één precedent kon aanvoeren. Toen kon men zeggen: « Une fois est coutume ».

(21) Zie mijn *Droit privé des peuples*, pp. 328-348: « Du privé au public ».

(22) BW art. 239 en 282 (echtscheiding).

(23) Zie mijn *Droit privé des peuples*, pp. 388-398: « Vers l'individualisme ».

(24) LAMY, *Introduction*, pp. 132-133.

(25) Het gezag van het gerechtelijk gewijsde en de verjaring van de eis zijn typische geboden van de wet der grote aantallen, net zoals de vaste rechtbanken.

(26) LAMY, *Introduction*, p. 133.

Zie b.v. zijn « Etude d'intégration partielle: Obligations dérivant du mariage », in *Bulletin Trimestriel du Centre d'Etude des Problèmes Sociaux Indigènes* (CEPSI, Lubumbashi), nr 72 (1966), pp. 39-62.

(27) LAMY, « Le problème de l'intégration... » (hierboven, noot 1), p. 148.

(28) « In de rechten », inderdaad: gewoonterecht en geschreven recht.

(29) Zopas heeft de Fakulteit Rechten te Lubumbashi de wens uitgesproken, in die doktoraten te voorzien.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 4 januari 1966.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever: M. Rutsaert.

Eerste Advocaat-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

1. **Bewijs.** — Inkomstenbelastingen. — Advies van de fiscale commissie. — Mag niet steunen op persoonlijke kennis van de leden der commissie.

2. **Vermoedens.** — Inkomstenbelastingen. — Advies van de fiscale commissie dat op persoonlijke kennis steunt. — Geen kracht van wettelijk vermoeden.

1. *Het principe, volgens hetwelk een beslissing enkel op elementen mag steunen die vatbaar zijn voor behandeling op tegenspraak, doch niet op gegevens die voortvloeien uit de persoonlijke kennis van degenen die de beslissing hebben genomen, is van toepassing op het met redenen omkleed advies dat door de fiscale commissie inzake inkomstenbelastingen wordt uitgebracht (art. 33 van het K.B. van 22 september 1937 gewijzigd en aangevuld door art. 1 van het K.B. van 30 december 1939; art. 4 van het K.B. van 11 juli 1955).*

2. *Onwettelijk is, inzake inkomstenbelastingen, het arrest van het hof van beroep dat het advies van een fiscale commissie, dat steunt op de persoonlijke kennis van de leden, als regelmatig en geldig beschouwt en er derhalve de kracht van een wettelijk vermoeden aan toekent.*

Schiff t./ Belgische Staat (Minister van Financiën)

Gelet op het bestreden arrest op 30 januari 1964 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 55, en meer bepaald paragraaf 1 en 3, van de wetten op de inkomstenbelastingen samengeoördend door besluit van de Regent van 15 januari 1948, 1319, 1320, 1322, 1349 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek, 33 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 genomen in uitvoering van de gecoördineerde wetten op de inkomstenbelastingen, gewijzigd en aangevuld door artikel 1 van het koninklijk besluit van 30 december 1939 en door artikel 4 van het koninklijk besluit van 11 juli 1955,

doordat het bestreden arrest — waar de leden van de fiscale commissie om de bewijsmiddelen te verwerpen door eiser voorgebracht betreffende de financiering van zijn beleggingen door de genaamde Weisberg, verklaard hebben gesteund te hebben op hun plaatselijke kennis — beslist heeft dat het advies van de fiscale commissie terzake in de wettelijke vormen verleend was geweest, dat het behoorlijk gemotiveerd was, dat het de waarde had van een wettelijk vermoeden, dat, dienvolgens, eiser de vermindering van de betwiste belasting slechts kon bekomen door het bewijs te leveren van het juiste bedrag van zijn inkomen, en dat dit bewijs niet geleverd was daar namelijk eiser de werkelijkheid van de lening Weisberg niet bewees;

eerste onderdeel, terwijl op grond van de artikelen 55 der gecoördineerde wetten en 33 van het koninklijk besluit van 22 september 1937, aangevuld en gewijzigd zoals gezegd, de leden der fiscale commissie hun advies slechts op regelmatig door het beheer voorgebrachte bewijsmiddelen mochten laten steunen, en niet op hun persoonlijke plaatselijke kennis;

tweede onderdeel, terwijl het feit dat de leden van de fiscale commissie hun advies hebben laten steunen

op hun persoonlijke plaatselijke kennis onverenigbaar is met het voorschrift van artikel 33 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 aangevuld en gewijzigd zoals gezegd, volgens hetwelk de debatten voor gezegde commissie op tegenspraak dienen te gebeuren; *derde onderdeel*, terwijl er geen logisch verband bestaat tussen de persoonlijke plaatselijke kennis van de leden van de commissie en de vraag te weten of de genaamde Weisberg aan eiser een lening had toegestaan, zodat deze beschouwing niet aangezien kan worden als een feitelijk vermoeden in de zin van de artikelen 1349 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek, noch als een motivering zoals vereist door artikel 33 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 aangevuld en gewijzigd zoals gezegd;

vierde onderdeel, terwijl dienvolgens, door te beslissen dat het advies van de fiscale commissie regelmatig was in de vorm en voldoende gemotiveerd, het bestreden arrest de bewijskracht heeft geschonden welke de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek aan gezegd advies toekennen;

vijfde onderdeel, en terwijl, daar het advies van de fiscale commissie nietig was, eiser geen enkele bewijslast droeg, zodat het bestreden arrest, door de betwiste belasting te handhaven zonder die beslissing op enig geldig wettelijk vermoeden, noch op enig feitelijk vermoeden te laten steunen, artikel 55 van de gecoördineerde wetten heeft geschonden:

Overwegende dat de betwiste aanslagen gevestigd werden volgens de wijzigingsprocedure en overeenkomstig het advies van de fiscale commissie voorzien bij artikel 55 van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen;

Overwegende dat deze commissie, na eiser gehoord te hebben, in haar advies van 2 juli 1958, op de persoonlijke kennis steunende die de leden van de fiscale commissie hadden van de plaatselijke toestand, oordeelt dat de attesten betreffende de financiering van eisers handelsbedrijf niet bewijskrachtig zijn en derhalve niet in aanmerking kunnen genomen worden;

Overwegende dat het principe, volgens hetwelk een beslissing enkel op elementen steunen mag die vatbaar zijn voor behandeling op tegenspraak, doch niet op gegevens welke voortvloeien uit de persoonlijke kennis van degenen die de beslissing genomen hebben, van toepassing is op het met redenen omkleed advies dat door de fiscale commissie wordt uitgebracht;

Overwegende dat dit principe tot uiting komt in artikel 33 van het koninklijk besluit van 22 september 1937, gewijzigd en aangevuld door artikel 1 van het koninklijk besluit van 30 december 1939 en door artikel 4 van het koninklijk besluit van 11 juli 1955, dat enerzijds de regeling vastlegt van de neerlegging door de belastingschuldigen van «alle documenten of memories tot de verdediging» van hun zaak, en anderzijds bepaalt dat de commissie de belastingplichtige of zijn mandataris aanhoort en dat de behandeling op tegenspraak geschiedt, tenzij de belastingschuldige of zijn mandataris op de zitting niet verschijnt;

Overwegende dat het hof van beroep, door het advies van de fiscale commissie als regelmatig en geldig te beschouwen en eraan derhalve de kracht van een wettelijk vermoeden toe te kennen, de in het eerste, tweede en vijfde onderdeel van het middel aangehaalde artikelen geschonden heeft;

Om deze redenen:

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 6 mei 1965.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Louveaux.

Advocaat-generaal: M. Krings

Advocaten: Mrs. Dasselès en Philips.

Kredietopening. — Pand. — Vereisten.

Ter gelegenheid van een kredietopening kunnen de contracterende partijen hieromtrent overeenkomen dat het pand dat wordt gegeven aan degene die krediet verstrekt alle kredietverrichtingen welke tussen hen zullen plaatsgrijpen tot beloop van het in de overeenkomst bepaald bedrag zal dekken, in welk geval het pand de verbintenis van degene die krediet verstrekt dekt, welke de wijze van uitvoering van zijn verbintenis ook zij.

Daartoe is echter vereist dat een nieuwe verrichting binnen het kader van de oorspronkelijke inpandgeving valt

Banque industrielle et commerciale de Charleroi t./Assurances du Crédit en Mr. Bottriaux q.q., curator van het faillissement van Mengal.

Gelet op het bestreden arrest, op 28 juni 1963 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 6, 1101, 1103, 1108, 1126, 1128, 1129, 1130, 1131, 1133, 1234, 1278, 1319, 1320, 1322, 2071, 2082, lid 2, 2084 van het Burgerlijk Wetboek, 7, 8, 9, 20, 3°, 92 en 95 van de hypotheekwet (wet van 16 december 1851), 1 van de wet van 5 mei 1872 op het pand (titel VI van boek I van het Wetboek van koop-handel), 1, 2, 3, 4, 4 bis, 9 van de wet van 25 oktober 1919 betreffende het in pand geven van de handelszaak, (gewijzigd wat betreft de artikelen 4, 4 bis en 9 door artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 282 van 30 maart 1936, door de wet van 4 mei 1936 bevestigd) 542, 547, 561 van de wet van 18 april 1851 op het faillissement (Titel I van boek III van het Wetboek van koop-handel) en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest na vastgesteld te hebben dat bij akte van 17 januari 1957, geregistreerd, op het kantoor van de hypotheeken op 24 januari 1957 ingeschreven, Mengal zijn handelsfonds in pand gegeven had aan de «Crédit Commercial de Mons» (in de rechten van welke verweerster getreden is) «voor een bedrag in kapitaal van 150.000 frank...»; dat de akte nader aanduidde dat het pand gegeven was «tot waarborg van de betaling van alle om het even welke sommen die de klant jegens de «Crédit Commercial de Mons» verschuldigd zou zijn of kunnen zijn uit hoofde van verrichtingen welke deze instelling met de klant zou kunnen stellen of gesteld hebben»; dat «het eerste voorschot» terugbetaald werd; dat naar luid van een tweede akte, van 24 februari 1959, de «Crédit Commercial de Mons» een opening van krediet van 150.000 frank toegestaan had; dat onder de waarborgen van deze kredietopening «de op 17 januari tot stand gebrachte inschrijving in eerste rang op het handelsfonds voorkwam...»; dat in de tussentijd tussen deze twee akten hetzelfde handelsfonds door Mengal aan eiseres in pand gegeven werd bij akte van 21 januari 1958, geregistreerd, op het kantoor van de hypotheeken op 26 november 1959 ingeschreven, dat Mengal op 1 december 1959 failliet verklaard werd en dat, om reden van haar pand, eiseres toegelaten was tot het bevoorrecht passief van het faillissement

Mengal tot beloop van de som van 903.607 frank, beslist heeft, bij hervorming van de beslissing van de eerste rechter, dat verweerster «recht had op het voordeel van het pand op de bestanddelen van het handelsfonds van Mengal... tot beloop van een som van 107.584 frank «het saldo vertegenwoordigende van de kredietopening van 24 februari 1959,» hetgeen impliceert dat deze schuldvordering vóór die van de tussenkomende partij (thans eiseres) zal gaan» om de redenen dat «de in pandgeving door Mengal op 17 januari 1957 toegestaan, niet alleen een eerste krediet dekte, maar nog al de verleden of toekomstige verrichtingen tot beloop van het in de oorspronkelijke akte bepaald bedrag; dat de wet op de in pandgeving van het handelsfonds niet verbiedt een handelsfond in pand te geven voor de waarborg van toekomstige schuldverrichtingen; dat zij niet vereist dat de akte van in pandgeving de aard van de gewaarborgde schuldvordering zou aanduiden; ... dat er geen enkele geldige reden bestaat om het voorwerp van het op 24 februari 1959 tussengekomen contract te begrijpen onder de verrichtingen in de in pandgeving van 17 januari 1957 in acht genomen; ... dat er geen reden was voor appellante (thans verweerster) de op 24 januari 1957 verrichte inschrijving te wijzigen noch ten gevolge van de terugbetaling van het eerste voorschot... noch ten gevolge van de toekenning van de opening van krediet van 24 februari 1959, de nieuwe verrichting in het kader van de oorspronkelijke in pandgeving vallende»;

terwijl een zekerheid slechts de schuld waarborgt wegens welke zij tot stand gebracht werd; het te niet gaan van deze schuld niet overleeft en niet kan gescheiden worden van de verbintenis waarvan zij het accessorium is om, buiten de door de wet uitdrukkelijk voorziene gevallen (artikel 1278 en 2082, lid 2 van het Burgerlijk Wetboek), op een andere verbintenis van de schuldenaar overgedragen te worden; dat het pand over het handelsfonds, daar het uit de akte van 17 januari 1957 dat een «eerste voorschot» waarborgt waarvan de rechter overigens de terugbetaling vaststelt, voortspuit, dienvolgens niet tot de zekerheid kon dienen van het saldo van de kredietopening van 24 februari 1959 (schending van de artikelen 6, 1126, 1131, 1133, 1234, 2071 van het Burgerlijk Wetboek, 7 en 8 van de hypotheekwet, 1 van de wet van 5 mei 1872, en, voor zoveel als nodig, 1101, 1103, 1108, 1129, 1130, 1134, 1278, 2082, lid 2, 2084 van het Burgerlijk Wetboek, 9, 20, 3°, 92, 95 van de hypotheekwet, 1, 4 bis, 9 van de wet van 25 oktober 1919, 542, 547, 561 van de wet op het faillissement); dat de door het arrest aangevoerde band tussen de verrichting van het «eerste krediet» of van het «eerste voorschot» door het pand van 17 januari 1957 gewaarborgd en de opening van krediet van 24 februari 1959 met het oog op het «terugbrengen van de nieuwe verrichting in het kader van de oorspronkelijke in pandgeving» de draagwijdte van deze akten onttaardt en dienvolgens de bewijskracht ervan (schending van de artikelen 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek) of hun bindende kracht schendt (schending van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek); dat deze band in elk geval niet voldoende in recht bepaald is (schending van artikel 97 van de Grondwet); dat de bewaring van het handelsfonds tot waarborg van de verbintenissen welke uit de kredietopening van 24 februari 1959 kunnen ontstaan en het bestaan van een voorrecht voor de terugvordering van het saldo van deze kredietopening een nieuwe in pandgeving en een nieuwe inschrijving vereisten, ten deze niet bestaande (schending van de artikelen 1 tot 4 van de wet van 25 oktober 1919, gewijzigd door het koninklijk besluit van 30 maart 1936 en, voor zoveel als nodig, 97 van de Grondwet):

Overwegende dat het bestreden arrest erop wijst dat de naamloze vennootschap «Crédit commercial de Mons», in de rechten van welke verweerster treedt, een handelsfonds in pand gekregen heeft bij akte van 17 januari 1957, ingeschreven op het kantoor van de hypotheken (te Bergen) op 24 van dezelfde maand voor een bedrag van 150.000 frank;

Dat deze in pandgeving toegestaan werd ter gelegenheid van een «voorschot» dat door de gecrediteerde terugbetaald werd;

Dat op 24 februari 1959, de «Crédit Commercial» aan dezelfde gecrediteerde een kredietopening van 150.000 frank toegekend heeft, gewaarborgd door de op 24 januari 1957 gedane inschrijving «in eerste rang»;

Dat de akte van 17 januari 1957 die de in pandgeving uitmaakte bepaalt dat het pand «als waarborg» gegeven wordt «van de betaling van al de om het even welke sommen die de klant jegens de «Crédit Commercial de Mons» verschuldigd zou zijn of kunnen zijn uit hoofde van verrichtingen welke deze instelling met de klant zou kunnen stellen of gesteld hebben»;

Overwegende dat het hof van beroep uit dit beding afleidt dat de op 1957 toegestane in pandgeving niet alleen de dekking van het «eerste krediet» verzekerde maar ook van alle verledene of toekomstige verrichtingen tot beloop van het in de akte bepaald bedrag en beslist dat de nieuwe verrichting van 24 februari 1959 door het pand gedekt is, daar deze binnen het kader van de oorspronkelijke in pandgeving viel om de reden dat «er geen enkele geldige reden bestaat om het voorwerp van het op die datum tussengekomen contract te begrijpen onder de verrichtingen in acht genomen op het ogenblik van de in pandgeving in 1957»;

Overwegende, weliswaar, dat de contracterende partijen, ter gelegenheid van een kredietopening, hieromtrent kunnen overeenkomen dat het pand dat gegeven wordt aan degene die krediet verstrekt al de kredietverrichtingen welke tussen hen zullen plaats grijpen tot beloop van het in de overeenkomst bepaald bedrag zal dekken, in welk geval het pand de verbintenis van degene die krediet verstrekt, dekt, welke de wijze van uitvoering van zijn verbintenis ook zij;

Maar overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest niet volgt dat ten deze het op 24 februari 1959 toegekend krediet het geweest is krachtens een verplichting in januari 1957 door degene die krediet verstrekt jegens de gecrediteerde aangegaan;

De bij ontstentenis van deze vaststelling het hof van beroep niet kon beslissen dat deze nieuwe verrichting binnen het kader van de oorspronkelijke in pandgeving viel;

Dat het middel gegrond is.

En overwegende dat daar het bestreden arrest aan de verweerder gemeen verklaard werd, zijn oproeping tot dezelfde doeleinden voor het hof gegrond is;

Om deze redenen:

en zonder dat er reden is om het eerste en het derde middel te beantwoorden welke niet tot een ruimere vernietiging aanleiding zouden kunnen geven,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het aan verweerster een recht toekent op het genot van het pand tot beloop van een som van 107.584 frank vermeerderd met de interesten vanaf de dag van 15 februari 1960 tot de dag van de betaling en het over de kosten uitspraak doet;

Verklaart het arrest gemeen aan verweerder;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt

worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de kosten en de verweerder q.q. in de kosten van zijn oproeping in de zaak;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

NOOT. — Zie De Page, VI, nr. 1020 (pand), VIII, nrs. 501 en 505-510, inzonderheid nr. 508 (hypotheek). Verg. De Page, VI, nr. 855 (borgtocht).

RAAD VAN STATE

6e kamer. — 10 febr. 1966.

Voorzitter: M. Moureau.

Raadsleden: M. Coyette en Mevr. Ciselet.

Substituut-auditeur-generaal: M. Louis.

Raad van State. — Geschil herstelvergoeding. — Bevoegdheid.

De Raad van State is niet bevoegd om kennis te nemen van een aanvraag om advies nopens schade veroorzaakt door jurisdictionele beslissingen of door maatregelen die verband houden met de voorbereiding of met de uitvoering van jurisdictionele beslissingen.

Audouin t./ Belgische Staat (1. Minister van Openbare Werken; 2. Minister van Posterijen, Telegrafie en Telefonie).

Advies nr. 11.636.

Gezien het op 16 januari 1964 ingediende verzoekschrift, waarbij Louis Audouin overeenkomstig artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946, houdende instelling van een Raad van State, verzoekt om toekenning van een vergoeding van 400.000 fr., « tot herstel van de buitengewone schade ontstaan uit gebrekkige en met vertraging genomen beslissingen in verband met het herstel van oorlogsschade aan het gebouw en de onroerende goederen, mij, verzoeker, toebehorende en gelegen te Koksijde, dossier Kortrijk, 3.033.664 »;

Overwegende dat verzoeker betoogt, dat hij bij een ter post aangetekende brief van 24 september 1963 waarvan een afschrift is bijgevoegd, aan de bevoegde administratie (hier de eerste tegenpartij) het bij voornoemd artikel 7 voorgeschreven voorafgaand verzoekschrift heeft gestuurd om het herstel te bekomen van een becijferde schade, welk verzoekschrift door die administratie werd afgewezen;

Overwegende dat verzoeker zijn aanvraag om vergoeding grondt op « al dan niet opzettelijk door de tegenpartijen te zijnen aanzien begane dwalingen en fouten » en wel:

« 1° Een verkeerde vaststelling van het vermogen. Verzoeker werd ten onrechte in vermogenscategorie B gerangschikt, terwijl hij in categorie A gerangschikt had moeten worden. De administratie heeft haar dwaling na een bezwaarschrift moeten herzien.

« 2° De schade in waarde 1939 werd kennelijk onderschat, zij werd ruwweg op 121.189 frank geraamd, terwijl dezelfde technische dienst ze na een nieuw onderzoek verschillende jaren later op 186.000 frank heeft moeten ramen.

»

« 3° Aan verzoeker werden zowel de beslissingen bij

verstek als de oproeping en de beslissing op tegenspraak betekend aan de eerste woonplaats, gekozen bij wijlen architect Leleu.

» Door het overlijden van de lasthebber was de lastgeving komen te vervallen; desondanks heeft men alle beslissingen en berichten aan dat adres betekend, zodat verzoeker verhinderd werd de nodige beroepen binnen de wettelijke termijn in te stellen.

» Meer nog, de eerste verweerder heeft betwist dat de aangetekende zending van de nieuwe woonplaatskeuze overhandigd was, hetgeen verantwoording oplevert voor het hoger beroep tot bindendverklaring van de uitspraak ten aanzien van de tweede verweerder, wiens zaak het was dit aangetekend schrijven op regemaltige wijze te bezorgen.

« 4° De eerste verweerder heeft de betwiste beslissingen geheel vernietigd maar heeft geweigerd de verkeerde gegevens te zien en verzoeker verplicht hoger beroep in te stellen, tijdens hetwelk ondanks de conclusies van de vertegenwoordiger van de verweerders, de gebrekkige procedure volledig werd vernietigd.

»

« 5° Bovendien heeft verzoeker af te rekenen gehad met allerlei plagerijen, vertragingen en kwade wil van de eerste verweerder die uiteindelijk twee en een halve maal de oorspronkelijke vergoeding en een dubbel krediet dat werd toegekend, heeft betaald.

» Zodoende heeft men uiteindelijk het tegoed met 5 jaar vertraging kunnen weder samenstellen, namelijk huurderiving over 5 jaar naar rata van 100.000 frank netto per jaar (samen 500.000 frank en hogere kosten van wedersamenstelling, dit is ongeveer 100.000 frank).

« 6° Ten slotte, wat de roerende voorwerpen betreft, deze post werd afgewezen omdat zij niet voor beroepsdoeleinden werden gebruikt, aangezien de villa niet verhuurd was ... »;

Overwegende dat de eerste tegenpartij de ontvanke-lijkheid van het verzoekschrift betwist in zover de feiten waarop verzoeker zich tot staving van zijn aanvraag beroept, zich hebben voorgedaan in de loop van een geschillenprocedure betreffende het onderzoek van de door hem ingediende aanvraag om vergoeding wegens oorlogsschade en derhalve niet voldoen aan het voorschrift van artikel 7 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State;

Overwegende dat artikel 7, § 1, bepaalt: « telkens wanneer er geen ander bevoegd rechtscollege bestaat, neemt de afdeling administratie kennis van de aanvragen om herstelvergoeding betreffende een buitengewone schade welke ontstaan is uit een door de Staat, de provincie, de gemeente of ... genomen of gelaste maatregel, deze mogen normaal, gebrekkig of met vertraging zijn uitgevoerd »;

Overwegende dat al de bestreden feiten jurisdictionele beslissingen zijn, dan wel maatregelen die verband houden met de voorbereiding of met de uitvoering van jurisdictionele beslissingen;

Overwegende dat de Raad van State niet bevoegd is om kennis te nemen van een aanvraag om advies betreffende een door zodanige maatregelen veroorzaakte schade;

Overwegende voor het overige, dat aan de tweede tegenpartij het bij artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946 voorgeschreven voorafgaand verzoekschrift niet werd voorgelegd,

Besluit

Artikel 1. — De aanvraag is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

6e Kamer. — 20 juni 1966.

Voorzitter : M. Carnewal.

Raadsheren : M.M. Lefèbvre en De Brauwere.

Advocaat-generaal : M. Ely.

Advocaat : Mr. Van Damme.

Misdrijf van namaking of vervalsing van sleutels (art. 488 S.W.). — Bedrieglijk opzet.

Alhoewel het artikel 488 van het Strafwetboek, dat de bedrieglijke namaking of vervalsing van sleutels bestraft, zich bevindt in titel IX, hoofdstuk I, van boek II van dat wetboek, betekent dit niet dat het vereiste bedrieglijk opzet zou in verband moeten staan met een misdrijf tegen de eigendommen of een diefstal. Het veronderstelt wel de bedoeling zich zelf of een ander een onrechtmatig voordeel te bezorgen, met name een door de eigenaar niet toegelaten toegang tot, of uitgang uit, de eigendommen te verschaffen. Aan dit vereiste beantwoordt het namaken van de sleutel van een gevangenisdeur, met het doel de ontvluchting van een gevangene te bewerken, als is de ontvluchting van een gevangene op zich zelf en in hoofde van deze gevangene niet strafbaar.

Inzake het Openbaar Ministerie t./ C. L. en L. N.

Verdacht van :

te Gent, op niet nader te bepalen datum van oktober 1965 tot 28 december 1965 :

Beiden :

Als daders, ofwel om het hieronder omschreven wanbedrijf te hebben uitgevoerd, ofwel om aan de uitvoering rechtstreeks te hebben medegewerkt, ofwel om door enige daad, tot de uitvoering zodanige hulp te hebben verleend, dat, zonder hun bijstand, het wanbedrijf niet had kunnen worden gepleegd, ofwel om door giften, beloften, bedreigingen, misbruik van gezag of van macht, misdadige kuiperijen of arglistigheden, rechtstreeks dit wanbedrijf te hebben uitgelokt, bedriegelijk sleutels te hebben nagemaakt of vervalst van de gevangenis te Gent;

— met de omstandigheid dat eerste beklaagde zich bevindt in staat van wettelijke herhaling om het misdrijf te hebben gepleegd voordat vijf jaren zijn verlopen sinds hij werd veroordeeld bij arrest van het Hof van beroep te Gent, dd. 10 februari 1965 tot een gevangenisstraf van één jaar, arrest dat kracht van gewijsde bekomen heeft;

Beide beklaagden schuldig verklaard aan het hun ten laste gelegde en hierboven omschreven feit als daders, de eerste beklaagde zich bevindende in staat van wettelijke herhaling zoals in de dagvaarding vermeld, werden op tegenspraak veroordeeld ieder : tot een gevangenisstraf van drie maanden en een geldboete van 50 frank, verhoogd met 190 opdecimen, aldus gebracht op 1000 fr. of vijftien dagen vervangende gevangenisstraf; zij werden daarenboven verwezen, solidair, in de kosten ten bate van de Staat, begroot op 872 fr.;

De aangeslagen overtuigingsstukken, neergelegd ter griffie alhier onder nr. 27/66, welke gediend hebben tot het plegen van het misdrijf en eigendom zijn van veroordeelden, werden verbeurd verklaard;

Bij vonnis der Rechtbank van eerste aanleg te Gent,

correctionele kamer met één rechter, gedagtekend 10-3-1966, waarvan de verdacht C... L. op 17-3-1966, de verdachte L... N. op 17-3-1966, en het Openbaar Ministerie beroep ingesteld hebben, deze laatste op 18-3-1966 en dit tegen de beide beklaagden;

Gehoord de heer Voorzitter Carnewal in zijn verslag gedaan ter openbare zitting;

Gehoord de beklaagde C... L. in zijn middelen van verdediging, bijgestaan door Mr. Van Damme, advocaat te Gent;

Gehoord de beklaagde L... N. in zijn middelen van verdediging voorgedragen door hem zelf;

Gehoord in zijn vordering de heer Advocaat generaal Ely;

dit alles in 't Nederlands;

Overwegende dat de beroepen tijdig en regelmatig ingesteld zijn;

Overwegende dat het feit van de telastlegging tegen de beide verdachten bewezen is gebleven; dat de eerste verdachte namelijk de door de tweede verdachte gemaakte schetsen van een celsleutel en van een grille-sleutel in gebruik in het gevang te Gent aan K... afgegeven heeft voor de namaak van deze sleutels door K... in de werkplaats van de O.C.U., waar K... te werk gesteld was in beperkte vrijheid; dat K... deze nagemaakte sleutels dan aan eerste verdachte afgegeven heeft met het doel zijn ontvluchting te bewerken;

Overwegende dat door het maken en overhandigen van deze schetsen de beide verdachten een onmisbare hulp verleend hebben voor de namaak van de sleutels, en dat ieder van hen wist dat deze namaak gebeurde met het oog op de beraamde ontvluchting;

Overwegende dat, alhoewel vóórkomend in Titel IX, Hoofdstuk I van het Strafwetboek, artikel 488 van het Strafwetboek iedere bedrieglijke namaak van sleutels beteugelt; dat er daarbij niet vereist wordt dat het bedrieglijk inzicht in verband weze met een misdrijf tegen de eigendommen of een diefstal;

Overwegende immers dat het bijzonder opzicht van bedrog zoals het in het strafrecht bepaald wordt, de bedoeling veronderstelt van aan zich zelf of aan anderen een onrechtmatig voordeel te bezorgen;

Overwegende dat het onrechtmatig voordeel in zake namaking van sleutels erin bestaat van een door de eigenaar niet bedoelde toegang tot of uit de eigendommen te verschaffen; dat immers de sleutels tot doel hebben van de eigendommen af te sluiten, en dat het ontsluiten ervan bedrieglijk gebeurt wanneer dit in strijd met de wil van de eigenaar geschiedt;

Overwegende dat weliswaar de ontvluchting van een gevangene niet strafbaar is op zich zelf in zijnen hoofde; dat daartoe vereist is dat de ontvluchting bewerkt weze door middel van een andere op zich zelf strafbare handeling; dat nu juist het namaken van de sleutel van een gevangendeur op zich zelf een strafbare handeling is;

Overwegende dat het bedrieglijk opzet bedoeld in artikel 488, niet veronderstelt dat de aanwending van de namaaksleutel op zich zelf strafbaar weze; dat het volstaat dat deze aanwending onrechtmatig weze; dat het onrechtmatige juist hierin bestaat dat men iets beoogt waarop men geen aanspraak kan maken;

Overwegende dat de toegemeten straffen rechtmatig zijn;

Om deze redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak :

Gelet op de wetsbepalingen in het beroepen vonnis aangehaald en gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935 en artikel 211 van het Wetboek van Strafvordering,

al deze wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Ontvangt de beroepen en erover beslissend :

Bevestigt het vonnis a quo.

Verwijst de verdachten solidair tot de kosten van de aanleg begroot op 924 frank.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE ANTWERPEN

2e Kamer. — 3 mei 1966.

Voorzitter : M. De Bie.

Rechters : MM. Majeau en Vanderhoeft.

Openbaar ministerie : M. Craeybeckx.

Advocaat : Mr. Biltris.

Echtscheiding. — Termijn van betekening en overschrijving van art. 264 B.W. — Vervaltermijn. — Ontheffing van het verval. — Voorwaarde.

De termijn van art. 264 B.W. is een vervaltermijn. De rechtbank kan slechts ontheffing van het verval verlenen, indien bewezen wordt dat de echtgenoot in wiens voordeel de echtscheiding is toegestaan nooit van het vonnis dat hem de echtscheiding toestand heeft afgezien, en dat hij niet binnen de vereiste termijn tot de overschrijving heeft kunnen doen overgaan ten gevolge van toevallige omstandigheden, onafhankelijk van zijn wil.

Van den Bergh t/ Truyens.

Gezien de stukken van het geding, o.m. :

1° — A.R. 99.018 : de uitgifte, in uitvoerbare vorm afgeleverd, van het vonnis, op tegenspraak verleend en uitgesproken door deze Kamer en Rechtbank in datum van 22 juni 1965, in zake partij Vandenbergh als aanlegster in echtscheiding tegen partij Truyens als verweerder in echtscheiding, en bij welk vonnis de echtscheiding toegelaten werd tussen partijen ten laste van partij Truyens;

2° — het geboekte origineel van de akte van het ambt van gerechtsdeurwaarder Albert Gerard te Diest de dato 13 juli 1965, inhoudende betekening van voormeld vonnis ten verzoeken van oorspronkelijke aanlegster in echtscheiding aan de oorspronkelijke verweerder in echtscheiding;

3° — de geboekte en hieraangehechte inleidende dagvaarding, betekend door het ambt van gerechtsdeurwaarder Albert Gerard te Diest de dato 28 februari 1966, ertoe strekkende :

« er te horen zeggen voor recht dat aanlegster ontheffen is van het verval of het verlies van het voordeel van het hiernavermelde vonnis, voorzien door het artikel 266 van het Burgerlijk Wetboek, zulks met het oog op de overschrijving in de Registers van de bevoegde Ambtenaar van de Burgerlijke Stand van het vonnis, op tegenspraak verleend door de Tweede Kamer der Rechtbank van Eerste Aanleg, zitting houdende te Antwerpen, in datum van 22 juni 1965, hetwelk de echtscheiding toegelaten heeft ten laste van de verweerder ingevolge artikel 230 van het Burgerlijk Wetboek;

» aanlegster er zich derhalve te zien en te horen machtingen om het voormeld vonnis van 22 juni 1965, samen met het thans tussen te komen vonnis, te doen overschrijven in de Registers van de bevoegde Ambtenaar van de Burgerlijke Stand, met melding ervan in de

rand van de huwelijksakte van partijen, en zulks mits betekening van de beide vonnissen aan de bevoegde Ambtenaar binnen een nieuwe termijn van twee maanden, te rekenen van de datum af waarop het huidige tussen te komen vonnis kracht van gewijsde zal hebben bekomen;

» de kosten te horen stellen als naar recht;

» het tussen te komen vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorbaat, spijs alle verzet of verhaal en zonder borgstelling;

» geding geschat op méér dan 30.000 frank enkel en alleen om te voldoen aan de wetten op de aanleg en de bevoegdheid ; »

Gelet op artikels 2, 34, 35, 36, 37, 41 der Wet van 15 juni 1935;

Gehoord aanlegster in hare middelen en besluiten;

Aangezien verweerder, alhoewel behoorlijk gedagvaard, geen pleitbezorger heeft gesteld binnen de termijn door de Wet bepaald;

* * *

Overwegende dat de vordering strekt tot opheffing van het rechtsverval, opgelopen door aanlegster krachtens artikel 266 Burgerlijk Wetboek, en tot het bekomen van een nieuwe termijn van twee maanden om het vonnis van 22 juni 1965, hetwelk op grond van artikel 230 Burgerlijk Wetboek de echtscheiding toeliet ten laste van verweerder, te betekenen, samen met huidige vonnis, aan de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand;

Overwegende dat de termijn, voorzien door artikel 264 Burgerlijk Wetboek, een vervaltermijn is, waarvan de Rechtbank slechts de ontheffing kan verlenen, indien bewezen wordt dat aanlegster nooit aan het vonnis, hetwelk haar de echtscheiding toestond, heeft willen verzaken en het tengevolge van toevallige omstandigheden is, onafhankelijk van haar wil, dat de overschrijving niet binnen de vereiste termijn kon geschieden (Ber. Brussel, 29 april 1964, Pas. II, 237; De Page, uitg. 1962, I, 925);

Overwegende dat uit de overgelegde stukken blijkt dat deze noodzakelijke omstandigheden in hoofde van aanlegster verenigd zijn en haar vordering derhalve gegrond is;

Overwegende dat de vordering de staat van persoon betreft en derhalve niet hoeft begroot te worden;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gehoord in openbare zitting de Heer Herman Craeybeckx, Substituut-Procureur des Konings, in zijn eensluidend advies;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende;

Na erover beraadslaagd te hebben;

Rechtdoende bij verstek;

Verklaart de vordering van aanlegster ontvankelijk en gegrond;

Ontheft aanlegster van het rechtsverval, voorzien in artikel 266 van het Burgerlijk Wetboek;

Machtigt aanlegster om het beschikkend gedeelte van het vonnis dezer Kamer en Rechtbank de dato 22 juni 1965, hetwelk de echtscheiding toeliet ten laste van verweerder, aan de ambtenaar van de Burgerlijke Stand te betekenen of tegen ontvangstbewijs ter hand te stellen, zoals voorgeschreven door artikel 264 Burgerlijk Wetboek, binnen de twee maanden vanaf de datum waarop huidige vonnis kracht van gewijsde zal hebben;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten;

Zegt voor recht dat er geen reden is tot uitvoerbaarverklaring en tot schatting van de eis.

**RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG
TE TONGEREN**
(zetelend in zaken van koophandel)

29 oktober 1965.

Voorzitter : M. Driessen.

Rechters : M.M. Meers en Toppet.

Advocaat : Mr. Ver Berne.

Wisselbrief. — Welke verweermiddelen van de acceptant tegen de trekker kunnen worden ingeroepen tegen de houder ?

De acceptant van een wisselbrief kan aan de houder wel tegenstellen de verweermiddelen, die zouden gegrond zijn op zijn persoonlijke verhouding tot de trekker, voor zover de houder, bij de verkrijging van de wissel, geweten heeft te handelen ten nadele van de schuldenaar (art. 17 wisselwet). Bij de aankoop van een roerend goed met financiering, is dat echter niet het geval als de acceptant niet alleen aan de trekker heeft verklaard het gekochte in goede staat te hebben ontvangen, maar bovendien in het financieringscontract heeft verklaard dat geen enkel geschil tussen hem en de verkoper de uitvoering van zijn verplichtingen zal kunnen schorsen tegenover de trekker of tegenover derde-houders van de wissel.

Les Assurances du Crédit t/ Rycken en Vaerewijck.

Overwegende dat de eis de betaling nastreeft van een wissel, groot 13.896 frank meer de kosten ervan, in totaal 14.894 frank, wissel aangenomen door de verweerders en van dewelke eiseres derde-houder is ;

Feiten :

Overwegende dat verweerders op 17-12-1957 een naaimachine kochten bij de N.V. Samapro te Leuven, welke aankoop gefinancierd werd door de N.V. Lafina ;

Overwegende dat verweerders bij de financiering de litigieuze wissel hebben aangenomen, welke thans in het bezit van eiseres is omdat deze bedoelde financiering nadien verzekerd heeft ;

Overwegende dat het kontrakt van aankoop van de naaimachine nietig werd verklaard door vonnis der correctionele rechtbank van Leuven in datum van 28 juni 1963 en dat verweerders, steunend op dit vonnis, voorwenden dat ook de wissel nietig is en dat zij, niet meer tot de betaling ervan gehouden zijn ;

In rechte :

Overwegende dat het vaststaat en niet ernstig kan betwist worden, dat de wissel enkel diende tot waarborg van de financiering door Lafina toegestaan, en dat hij geen deel maakt van het vernietige aankoopkontrakt gesloten tussen verweerders en de N.V. Samapro, welk laatste kontrakt alleen werd besproken in het bedoeld vonnis ;

Overwegende dat aan de basis van huidig geding alleen de wissel ligt, waarvan eiseres derde-houder is ; doch die door verweerders werd aangenomen ;

Overwegende dat zij, verweerders, aangesproken uit hoofde van die wissel, aan de houder, eiseres, wel kunnen tegenstellen deze verweermiddelen welke zouden gegrond zijn op hun persoonlijke verhoudingen tot de trekker, Lafina, voor zover houder, bij de verkrijging van de wissel, zou geweten hebben te handelen ten nadele van de schuldenaar ; (art. 17 Wet van 17-12-55)

Overwegende dat zulks in casu in hoofde van eiseres niet het geval is ;

Overwegende immers dat verweerders herhaaldelijk

een nog op 8 januari 1958 aan de trekker Lafina, bevestigden dat zij het gefinancierde voorwerp in goede staat hadden ontvangen ; — dat deze bewering thans door verweerders vergeefs bestempeld wordt als een intellektuele valsheid, vermits bedoelde valsheid dan door hen zelf werd gepleegd ;

Overwegende ten slotte dat verweerders in het aan Lafina getekend financieringskontrakt hebben verklaard — « dat geen enkel geschil tussen hen en de verkoper de uitvoering hunner verplichtingen zal kunnen schorsen tegenover de N.V. Lafina of alle andere derde-houders van de aangenomen wissel » ;

Overwegende dat verweerders aldus op voorhand verzaakt hebben aan het thans overigens nietstandhoudende middel ;

Overwegende dat de eis derhalve dient toegewezen ;
Gezien art. 2, 30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 ;

Om deze redenen :

De Rechtbank, dd. als Rechtbank van Koophandel, statuerende wedersprakelijk ;

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond ;

Veroordeelt verweerders solidair aan eiseres te betalen de som van veertien duizend achthonderd vier en negentig frank meer de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding tot op heden berekend op dertien honderd twee en tachtig frank ;

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande elke verjaring zonder borgstelling behalve voor de kosten.

**OVERZICHT VAN DE RECHTSpraak
DER RECHTBANK VAN KOOPHANDEL
TE LEUVEN**

1. *Bevoegdheid en aanleg. — Verkeersongeval waarbij eiser licht werd gekwetst. — Eiser vordert enkel betaling van vergoeding voor zijn materiële schade. — Rechtbank van koophandel onbevoegd.*

Door een ongeval was eiser licht gekwetst aan hand en aangezicht. Hij vorderde enkel vergoeding voor de materiële schade die hij ten gevolge van het ongeval had geleden en beweerde dat de rechtbank van koophandel bevoegd was om van zijn eis kennis te nemen omdat de rechtbank niet had te oordelen over de schade veroorzaakt door een lichamelijk letsel. Door vonnis van 10 september 1965 verwierp de Rechtbank die stelling en verklaarde zich onbevoegd ;

« Aangezien waar de rechtspraak betreffende de draagwijdte van de wet van 27 maart 1891 aanleiding gegeven heeft tot zeer uiteenlopende beslissingen (zie het grondig overzicht van deze rechtspraak in nota R. Deb. onder H. R. Brussel 25 oktober 1962, Jurispr. Comm. de Bruxelles, 1963, blz. 282 en volgende) evenwel steeds unaniem werd aanvaard dat gezegde wet w l van toepassing is wanneer de aanlegger in een rechtsgeding, strekkend tot herstel van zijn materiële schade, tevens lichamelijk letsel heeft opgelopen waarvoor hic et nunc geen schadevergoeding wordt gevorderd ;

» dat inzake bevoegdheid ratione materiae het voorwerp van het geschil dat in aanmerking dient genomen niet beperkt is tot de vorderingen door de partijen in het exploit van rechtsingang gesteld maar wel tot de werkelijke draagwijdte van het geschil ; dat blijkens de voorbereidende werken van de wet van 27 maart 1891 de wetgever gewild heeft dat wanneer éénzelfde ongeval aanleiding zou kunnen geven tot een dubbele

eis, namelijk één betreffende lichamelijke schade en één betreffende materiële schade, alleen de burgerlijke Rechtbank bevoegd zou zijn om over het geheel te beslissen (Cass. 17 nov. 1904, Pas. 1905, I, 36).»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. De Clerck en Schmit; in zake Gellens t/ Puttevels.)

2. *Bevoegdheid en aanleg.* — «Handwerker». — Art. 3, 6° van de wet op de bevoegdheid. — Rechtbank van koophandel onbevoegd.

Eiser, die zich arbeider noemde, vorderde betaling van een werk dat hij gedurende 81 dagen tegen 100 fr. per dag had verricht voor rekening van gedaagde, autobusexploitant; het werk bestond erin dat hij met een autobus van gedaagde werklieden vervoerde naar hun werk en ze terugbracht.

Door vonnis van 22 mei 1964 heeft de rechtbank zich onbevoegd verklaard op grond van art. 3, 6° van de wet op de bevoegdheid. Na erop te hebben gewezen dat de bepaling van art. 3, 6°, ook van toepassing is wanneer de vordering van commerciële aard is, beantwoordt de Rechtbank de opwerping van eiser dat hij geen werkmans in vaste dienst was, maar enkel een gelegenhedswerk voor gedaagde had verricht:

«Aangezien zekere rechtspraak inderdaad aanvaardt dat niet onder toepassing van deze wetsbepaling vallen, diegenen die bij gelegenheid of toevallig een werk voor iemand anders hebben verricht (Vrederegerecht Landen, 4-11-1910, J.J.P. 1911, 12; Vrederegerecht Luik, 14 juli 1924, Jur. Liège, 248; Bontemps, Compétence civile, T. I, blz. 303, n° 89);

»Aangezien evenwel als "handwerkers" (gens de travail in de Franse wettekst) dienen beschouwd, niet de eigenlijke werklieden maar wel de ambachtslieden die niet gewoonlijk en regelmatig voor dezelfde meester werken, die niet bestendig gehecht zijn aan fabrieken, werkhuizen, uitbatingen of ondernemingen (R.P.D.B. v° Compétence en matière civile et commerciale, n° 297);

»Aangezien deze bepaling blijkbaar toepasselijk is op aanlegger, gelet op de aard van het werk dat hij verrichtte en de rechtsverhouding tussen hem en verweerder bestaande.»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. François en Reynders; in zake Verdeyen t/ Van Winckel-Vanderborcht.)

3. *Bevoegdheid van aanleg.* — Verhaal, op grond van zware fout, door verzekeringsmaatschappij tegen haar verzekerde. — Vordering tot betaling van vergoeding wegens lichamelijke letsels die zij heeft betaald aan het slachtoffer van een door de verzekerde, handelaar, veroorzaakt ongeval. — Bevoegdheid van de rechtbank van koophandel.

De vordering strekte tot betaling van 3.102 fr. bedrag dat eiseres als verzekeraarster van de wettelijke aansprakelijkheid van gedaagde had uitbetaald aan het slachtoffer van een verkeersongeval waarvoor gedaagde verantwoordelijk was en waarbij gedaagde een fout zou hebben begaan die dermate zwaar was (dronkenschap), dat zij verhaal tegen gedaagde zou kunnen uitoefenen.

Na te hebben vastgesteld dat gedaagde handelaar is, verwerpt de Rechtbank, bij vonnis van 14 januari 1964, de door gedaagde ingeroepen exceptie van onbevoegdheid:

«Aangezien de omstandigheid dat het bedrag van 3.102 fr. vergoeding van medische kosten en morele schade behelst, niets verandert aan de bevoegdheid van

de Rechtbank van Koophandel; dat de hangende vordering niet gebaseerd is op het ongeval van 27 mei 1960 maar op de bepalingen van het verzekeringskontraat nr. 6119988 tussen partijen gesloten; dat m.a.w. de schade door aanlegster geleden en waarvan terugbetaling gevorderd wordt, niet zozeer het gevolg is van een verkeersongeval waarbij lichamelijke schade veroorzaakt werd als wel van een overeenkomst tussen partijen (Cass. 15 maart 1929, Pas. 1929, I, 127; Burg. Rechtbank Brussel, 27 maart 1950, R.W. 1949-50, kol. 1419).»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. Hoschet en Albessard; in zake La Royale Belge t/ Schepers.)

4. *Afstand van eis en aanleg.* — Eiser dagvaardt voor de rechtbank van koophandel waarbij hij afstand doet van een voor de rechtbank van eerste aanleg aanhangige procedure. — Verzet van gedaagde. — Welke rechtbank is bevoegd om de afstand te verordenen?

Gedagvaard voor de rechtbank van koophandel riep gedaagde de aanhangigheid in op de volgende grond: eiser had dezelfde vordering al ingesteld voor de vrederechter; het vonnis dat gedaagde veroordeelde werd in hoger beroep door de rechtbank van eerste aanleg vernietigd wegens onbevoegdheid van de vrederechter, maar alvorens de zaak overeenkomstig art. 473 Rv. tot zich te trekken en ten gronde te beslissen, beval de rechtbank van eerste aanleg de heropening van de debatten ten einde partijen te laten concluderen over de bevoegdheid; de rechtbank van koophandel was inderdaad in principe bevoegd, maar luidens art. 8 van de wet op de bevoegdheid mag de rechtbank van eerste aanleg de geschillen die aan de rechtbank van koophandel toebedeeld zijn, niet uit handen geven behalve wanneer de verwerende partij het vraagt. In die stand, terwijl de zaak voor de rechtbank van eerste aanleg nog hangende was, dagvaardde eiser voor de rechtbank van koophandel; in het exploitatieverklaarde hij in het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te berusten, afstand doende van de rechtspleging die hangende was voor de rechtbank van eerste aanleg en aanbiedende aan gedaagde de kosten van beroep te dragen.

Gedaagde verzette zich tegen de afstand. Bij vonnis van 22 juni 1965 overwoog de Rechtbank van koophandel dat

«al vergt de afstand van een hangende procedure principieel de instemming van de tegenpartij, deze er zich niet tegen kan verzetten tenzij zij doet blijken van een ernstig en gewettigd belang en de Rechtbank overigens gerechtigd is de afstand te verordenen zonder het verzet van de tegenpartij in acht te nemen indien dit niet op een wettige reden gesteund gaat (Cass. 25-3-1926, Pas. 1926, I, 320; Cass. 27-2-1958, Pas. I, 720, J.T. 400; Cass. 9-3-1961, Pas. I, 741, J.T. 444; R.P.D.B. v° Désistement, n° 90 e.v.; Braas, Précis de Proc. civile, t. II, n° 1118 e.v.).»

Dan rees echter de vraag welke rechtbank bevoegd was om over de geldigheid van het verzet te oordelen. Dienaangaande besliste het vonnis:

«Aangezien het principieel de rechter van de plaats is waar de eis, waarvan men afstand wil doen, aanhangig is die kennis moet nemen van de afstand en die desgevallend deze moet verordenen (Brussel, 30 april 1913, P.P. 801, J.T. 1014, B.J. 782); dat zulks impliciet blijkt uit art. 402 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering luidens hetwelk de afstand kan geschieden en aangenomen worden bij eenvoudige akten wat wel bewijst dat

het tussengeschild door geen andere rechter dient beslist; dat overigens, luidens art. 38 van de Wet op de Bevoegdheid, de rechter die bevoegd is om over de hoofdeis uitspraak te doen, kennis neemt van alle tussengeschilden waartoe deze eis aanleiding geeft.»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. Clerens en Valvekens; in zake Borghmans t/ Theunis.)

5. *Handelaar. — Overeenkomst tussen herbergier en muzikanten. — Voor optreden in de herberg. — Overeenkomst gesloten door de orkestleider, handelend in naam van het orkest. — Geen onderneming van openbare schouwspelen in hoofde van de orkestleider of van de leden van het orkest.*

De zes eisers, die naast hun burgerlijk beroep (chauffeur, bediende, enz.) een hoedanigheid van muzikant (orkestleider, accordeonist, enz.) opgaven, dagvaardden gedaagde, herbergierster, voor de rechtbank van koophandel tot betaling van 28.500 fr. met 10.000 fr. schadevergoeding, omdat gedaagde hun orkest niet had laten optreden in haar herberg volgens een overeenkomst, die gesloten was tussen eerste eiser, orkestleider, handelend in naam van het orkest, en gedaagde; luidens de overeenkomst was het orkest in huur genomen om in de herberg tijdens de zon- en feestdagen van mei 1965 op te treden voor de prijs van 3.500 fr. per avond.

Gedaagde wierp op dat de vordering door de zes eisers, elk voor zich als fysische persoon optredend, niet ontvankelijk was omdat zij samen een feitelijke vennootschap uitmaakten en zij overigens niet bleken ingeschreven te zijn in het handelsregister.

Onderzoekend of er hier een «onderneming van openbare schouwspelen» is, overweegt de Rechtbank in haar vonnis van 16 november 1965 «dat de wetgever hierbij hoofdzakelijk beoogt dat de inrichter van dergelijke schouwspelen speculeert op de arbeid van het gebruikt personeel en de aankoop van het materieel waarvan hij het gebruik aan het publiek verhuurt (R.P.D.B. v° Commerce, n° 211 en 213; Rechtbank Koophandel Brussel, 17-12-1906, Jur. comm. Brux. 1907, 460, P.P. 1907, 1394).»

Die karakteristiek blijkt ter zake niet voorhanden te zijn in hoofde van de zes eisers, en ook niet in hoofde van eerste eiser die als orkestleider optreedt, want geen enkel element der zaak laat toe te besluiten dat hij, alhoewel hij de leiding van het orkest heeft en ook als mandataris voor de anderen optreedt, hierbij een groter voordeel zou hebben dan een gelijk aandeel in de gezamenlijk verworven verdiensten.

«Aangezien het herberguitbater is die inrichter is van het openbaar schouwspel, wanneer hij een orkest in zijn uitbating laat optreden en zulks ten andere ook blijkt uit het feit dat hij het is die de taksen op de gemakkelikheden betaalt, de auteursrechten en de andere uitbatingskosten;

»Aangezien geen van de aanleggers dus handelaar is; dat zij geen feitelijke handelsvennootschap uitmaken en ook niet dienen ingeschreven in het handelsregister.»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. Tudts en Oyserman; in zake Boyen e.a. t/ Vanhalle.)

6. *Koop-verkoop. — Verborgene gebreken. — Tweedehands voertuig. — «Verkocht in de staat waarin het zich bevindt, de koper wel bekend». — Draagwijdte.*

De verkoper van een tweedehands voertuig, tegen wie de vernietiging van de verkoop wegens verborgen

gebreken werd gevorderd, riep in dat zelfs de verborgen gebreken werden gedekt door het beding: «Verkocht in de staat waarin het zich bevindt en door de koper wel gekend».

De Rechtbank heeft dit verweer verworpen in haar vonnis van 13 april 1965:

«Dat dergelijk beding niet van aard is alle waarborg vanwege de verkoper uit te sluiten en de draagwijdte ervan dient beoordeeld aan de hand van de betaalde prijs en het gebruik dat de koper normaal beoogt en mag verwachten (zie R.P.D.B. v° Vente, nr. 353).»

In onderhavig geval wees de prijs erop dat de koper meende een voertuig te kopen dat dadelijk kon worden gebruikt. Daar het voertuig niet eens in staat bleek om bij het verlaten van de garage van de verkoper een rit van Tessenderlo naar Brussel af te leggen, heeft de Rechtbank de vernietiging van de overeenkomst uitgesproken.

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. De Pauw en Calloud; in zake Verbeeck t/ Deboigne.)

7. *Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering voor motorvoertuigen. — Ongeval. — Verhaal van de verzekeraar op de verzekerde. — Voertuig 12 jaar oud, met versleten banden, en niet geschoofd. — Onervaren bestuurder. — Zware fout.*

Op de dag waarop hij een tweedehandsvoertuig had gekocht veroorzaakte gedaagde er een ongeval mede. Zijn verzekeringsmaatschappij dagvaardde hem tot terugbetaling van de schadevergoeding die zij aan de gelaedeerde derde had moeten betalen.

Na te hebben overwogen in haar vonnis van 7 mei 1965 «dat aanlegster slechts verhaal kan uitoefenen wegens een der redenen voorzien bij art. 25 van de polis wanneer deze tekortkoming tevens een zware fout uitmaakt in de zin van art. 16 van de wet van 11 juni 1874», oordeelt de Rechtbank dat gedaagde een zware fout beging: het voertuig was 12 jaar oud en had duidelijk versleten banden; gedaagde was er de weg mee opgegaan zonder het te laten schouwen; hij kon niet hopen dat hij eventuele mechanische defecten of andere gebreken kon goedmaken door een ruime ondervinding als bestuurder, want hij was amper 21 jaar oud en de omstandigheden van het ongeval wezen op een totaal gebrek aan stuurvaardigheid.

«Aangezien verweerder blijkbaar door deze gedragingen en tekortkomingen welbewust het risico, opgenomen door aanlegster, op onvoorzienbare en onaanvaardbare wijze verzwaaard heeft; dat de vordering dan ook gegrond is (Cass. 29-1-1953, Pas. I, 415; Brussel, 14-1-1960, R.G.A.R. 1962, n° 6814; Brussel 15-12-1961, Bull. Ass. 1963, blz. 257 en volg. plus nota; Brussel 21-12-1962, Bull. Ass. 1963, blz. 270 en volg. plus nota; Cas. 22-5-1953, Pas. I, 735; Brussel, 30-10-1959, Bull. Ass. 1960, 421).»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. Nelissen en Coelst loco Albesard; in zake N.V. Verzekeringsmaatschappij Minerve t/ Beelen.)

8. *Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering voor motorvoertuigen. — Niet betaling der premie. — Geldige ontbinding of schorsing door notificatie zoals bedoeld in art. 30 type-polis. — Tegenstelbaar aan derde, slachtoffer van een verkeersongeval.*

Gedaagde verzekeringsmaatschappij, werd door eiser gedagvaard tot betaling van vergoeding voor de schade

die hij had opgelopen op 25 juni 1963 bij een ongeval dat was veroorzaakt door het voertuig van een verzekerde van gedaagde. De verzekeringsmaatschappij liet als verweer gelden dat haar verzekerde in gebreke was gebleven de op 27 oktober 1962 vervallen premie te betalen, dat ze hem op 21 december 1962 per aangezekende brief had verwittigd dat, bij gebreke aan betaling van de premie binnen 14 dagen de waarborg der verzekering hem niet meer zou verworven zijn; de polis had derhalve opgehouden te bestaan sedert 4 januari 1963.

Bij vonnis van 2 juni 1965 aanvaardt de Rechtbank dit verweer:

«Aangezien inderdaad, opdat aanlegger tegen verweerster de vordering, voorzien bij art. 6 van de wet van 1 juli 1956 op de verplichte verzekering, zou kunnen instellen, vereist is dat een geldige polis zou in voege zijn tussen haar en de verantwoordelijke dader van het ongeval (Cass. 18-1-1962, Pas. 1962, I, 1041);

» dat zolang art. 13 van gezegde wet niet in voege getreden is, art. 11 niet van toepassing is in geval van ontbinding of schorsing van de polis wanneer deze ontbinding of schorsing bestatigd zijn vóór het ongeval;

» dat, in casu, deze schorsing van de polis op 4 januari 1963 behoorlijk bestatigd is door de niet betwiste notifikatie door verweerster gedaan op 21 december 1962;

» dat aanlegger ten onrechte argument wil halen uit het feit dat art. 13 nog niet in voege getreden is en dat derhalve geen geldige notifikatie van schorsing of verbreking zou kunnen gedaan worden; dat de thans geldende rechtspraak algemeen aanvaardt dat de verbreking of schorsing van de polis geldig kan gebeuren door de notifikatie voorzien bij art. 30 van de type-polis (zie vermelde arresten van Verbreking en Hof van Beroep Brussel, 11e kamer van 7 februari 1964, Bull. Ass. blz. 282 met nota R.V.G.).

» Aangezien de vordering dus ongegrond is.»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenberg; advocaten: Mrs. Coelst loco Albessard en Schmit; in zake Reynders t/ N.V. De Vaderlandse.)

9. Verzekeringen. — Aansprakelijkheidsverzekering. — Art. 20, 9, hypotheekwet. — Rechtstreekse vordering van de getroffene tegen de verzekeraar. — Dader niet in het geding. — Eis niet ontvankelijk.

Eiser had schade geleden ten gevolge van een fout van een politieagent der Stad Tienen bij het regelen van het verkeer. Hij dagvaardde enkel de verzekeraar van de Stad tot betaling van vergoeding der schade.

Na eraan herinnerd te hebben dat inzake gemeen verzekeringsrecht het slachtoffer over geen rechtstreekse vordering of verhaal beschikt tegen de verzekeraar van de wettelijke aansprakelijkheid, zegt de Rechtbank in haar vonnis van 22 mei 1964 dat uit art. 20, 9, van de hypotheekwet volgt dat het slachtoffer enkel beschikt over een «z.g. afhankelijke rechtstreekse actie»:

«Aangezien dit beginsel nog werd vastgelegd in 2 arresten uitgesproken door het Hof van Cassatie op 18 oktober 1945 (Pas. 1945, I, 240); dat luidens deze arresten en het voorafgaand advies van de heer Hayoit de Termicourt, de derde, slachtoffer van een ongeval, tegenover de verzekeraar gerechtigd is de uitvoering van zijn eigen schuldvordering tegenover de verzekerde te vervolgen op sonmen die de verzekeraar aan de verzekerde verschuldigd is op grond van het verzekeringskontraat; dat in een enkele instantie kan worden beslist over de verantwoordelijkheid en het bedrag der vergoeding en over de uitvoerbaarheid van het vonnis

op het tegoe van de verzekerde bij de verzekeraar, op de vergoeding, wat veronderstelt dat verzekerde en verzekeraar samen worden gedagvaard.»

Daar in onderhavig geval de vordering uitsluitend werd ingeleid tegen de verzekeraar tegen wie rechtstreekse veroordeling wordt gevorderd, verklaarde de Rechtbank de vordering niet ontvankelijk.

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenberg; advocaten: Mrs. Bogaerts loco Albessard en Legrand loco Schmit; in zake Robbeets t/ N.V. Vereniging der Belgische Eigenaars.)

10. Vervoerovereenkomst. — Vordering wegens schade. — Geen tijdig protest. — Vordering niet ontvankelijk.

Gedaagde had voor rekening van eiser een vaars vervoerd; tijdens het transport werd het dier niet behoorlijk vastgebonden, zodat het ter bestemming kwam met een gebroken bil en moest worden geslacht.

Tegen de vordering tot schadevergoeding wierp gedaagde op dat eiser het dier in ontvangst had genomen op 9 maart en slechts op 20 april had gereclameerd.

Bij vonnis van 22 mei 1964 heeft de Rechtbank de vordering afgewezen met de overweging:

«Dat de tekst van art. 7 (van de wet van 25 augustus 1891) duidelijk is zowel wat betreft het uitwerksel van de receptie als wat betreft de geldigheid van het voorbehoud of reclamatie, die speciaal schriftelijk moeten zijn geformuleerd en dat bij gebrek hieraan alleszins dient bewezen dat mondeling voorbehoud gemaakt werd bij de aflevering en dat dit voorbehoud werd aanvaard door de vervoerster; dat zulks in casu het geval niet was (zie R.P.D.B. v° Transport par terre, n° 726 en volgende, 756 en volgende; Fredericq, t. III, 439); dat ten slotte de termijn van twee dagen van strikte toepassing is (art. 7, al. 2; R.P.D.B., loc. cit. 773 en volgende; Fredericq, t. III, 440);

» Aangezien de vordering van aanlegger dus niet ontvankelijk of alleszins ongegrond is.»

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenberg; advocaten: Mrs. Albessard en Vanderseypen; in zake Matteredne t/ Dussart.)

11. Gerechtigelijk akkoord. — Bindend voor verbintenissen aangegaan voordat het werd bekomen. — Datum van het bekomen van het akkoord: 8 dagen na de vergadering der schuldeisers. — Interesten. — Niet verschuldigd, tenzij anders bepaald is in de concordataire verbintenissen.

Met betrekking tot een schuldvordering die ontstaan was op 20 juni 1964, terwijl het gerechtelijk akkoord van gedaagde gehomologeerd was op 23 juni 1964, maar de vergadering van de schuldeisers had plaats gehad op 12 juni 1964, beslist de Rechtbank in haar vonnis van 28 september 1965:

«Aangezien luidens art. 29 van de wet van 10 augustus 1946 "de homologatie het akkoord bindend maakt voor al de schuldeisers; het is slechts van toepassing op de verbintenissen aangegaan voordat het werd bekomen...";

» Aangezien het gerechtelijk akkoord wordt bekomen door de stemming van de schuldeisers en niet door de homologatie zelf; dat deze stemming gesloten wordt acht dagen na de vergadering der schuldeisers, door het verstrijken van de termijn van stemming ter griffie (zie Nouvelles, Droit commercial, t. IV, n° 671; R.P.D.B. v° Concordat préventif, n° 337);

» Aangezien terzake de vergadering der schuldeisers gehouden werd op 12 juni 1964 zodat dient aanvaard

dat het gerechtelijk akkoord bekomen werd op 20 juni 1964; dat de schuldvordering van aanlegger juist ontstond vóór het concordat bekomen werd, zodat dit ook voor aanlegger bindend is.»

Met betrekking tot de interessen besliste de Rechtbank: « dat door de homologatie van het concordat de interessen ophouden te lopen tenzij het tegenovergestelde in de concordataire verbintenis zou worden voorzien (zie R.P.D.B., v° Concordat préventif, n° 402). »

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenberg; advocaten: Mrs. Pelgrims en Bosmans; in zake Rijmenants t/ Franckx.)

12. *Faillissement. — Naamloze vennootschap die enkel het juridisch scherm is waarachter de vennoten handel drijven. — Faillissement der vennoten. — Een enkel boedel met het faillissement der vennootschap.*

Bij vonnis van 25 augustus 1964 was het faillissement van de N.V. Taxandria uitgesproken. De curator dagvaarde de afgevaardigde beheerder en haar man ten einde ook hun faillietverklaring te bekomen. Uit het onderzoek der zaak bleek dat gedaagden voorheen handel dreven op naam en inschrijving in het handelsregister van de vrouw, dat deze bij de oprichting van de vennootschap actief en passief van haar zaak inbracht met een netto waarde van 18.000 fr., dat de vennootschap retroactief belast werd met een beweerde schuld van 1.172.945 fr. voor een aankoop van goederen van de vrouw, waarvan noch het werkelijk bestaan, noch de juiste waarde kan worden nagegaan. Verder bleek dat de oorspronkelijke oprichters, die als werkelijke vennoten konden worden aangezien, al spoedig werden vervangen door naaste familieleden van de vrouw, van wie er twee beheerders werden, doch dat in werkelijkheid de zaak bestuurd werd door de man, die geen vennoot was, dat die familieleden geen geld in de vennootschap hadden belegd, dat ten slotte het patrimonium van man en vrouw vermengd was met dat van de vennootschap:

Op grond van de volgende overwegingen heeft de Rechtbank bij vonnis van 13 juni 1965 het faillissement van gedaagden uitgesproken:

« Aangezien uit dit alles blijkt dat terzake de bestanddelen voorhanden zijn die door de rechtspraak en rechtsleer vrij algemeen worden weerhouden om te besluiten dat een handelsvennootschap slechts een juridisch scherm is achter dewelke een of meer fysieke personen handel drijven voor eigen rekening om hun eigen patrimonium tegenover hun schuldeisers veilig te stellen (zie desbetreffende arrest Gent, 22 december 1954, B.J. 1957, bl. 40; Rev. prat. soc. 1957, bl. 135 met nota; Rechtb. Kooph. Kortrijk, 8 september 1951, R.W. 1951-52, col. 1564 en 13 oktober 1951 ibid. col. 1566; Rev. Crit. Jur. Belge 1954, bl. 204, 1958 bl. 61 en 1962, bl. 361; Beroep Brussel, 20 februari 1963, R.W. 1962-63, col. 2169);

» Dat aldus dient aanvaard dat verweerders als handelaars dienen beschouwd; dat de schulden van de N.V. eigenlijk hun eigen schulden zijn en dat zij hun betalingen gestaakt hebben en hun krediet geschokt is; dat zij derhalve in staat van faillissement dienen verklaard;

» Aangezien het slechts een theoretisch belang zou hebben te onderzoeken of de N.V. al dan niet nietig is, daar het actief en het passief van de vennootschap toch als persoonlijk actief en passief van verweerders dient aangezien; dat dan ook dient aanvaard dat er slechts één massa dient gevormd van het actief en het passief van de N.V. en van verweerders persoonlijk.»

De Rechtbank beslist dat het dan ook overbodig is dat de schuldeisers die hun vordering reeds indienden

tegen de N.V. Taxandria deze opnieuw zouden indienen in het faillissement van gedaagden. Voor de persoonlijke schuldeisers van gedaagden worden dan de gebruikelijke termijnen van aangifte en verificatie bepaald.

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenberg; advocaten: Mrs. Mombaerts en Demal; in zake faillissement Taxandria t/ Houtmeyers en Theys.)

13. *Faillissement. — Bevoegdheid van de rechtbank van het hoofdbedrijf van de schuldenaar om het faillissement uit te spreken. — Houdt op zes maanden nadat de schuldenaar zijn woonplaats heeft verlaten. — Gerechtelijk akkoord. — Faillissement aangevraagd door een schuldeiser. — Faillietverklaring maar mogelijk na ontbinding van het akkoord. — Alleen de rechtbank die het akkoord heeft gehomologeerd kan het ontbinden.*

Eiseres vroeg het faillissement aan van gedaagde omdat zij een vonnis voor een schuld van februari 1961 tegen hem niet kon uitvoeren daar hij niets bezat. Het bleek echter dat gedaagde vroeger te Heusden (arrondissement Hasselt), thans te Schaffen (arrondissement Leuven) woonde. Dienaangaande overweegt de Rechtbank in haar vonnis van 26 januari 1965:

« Dat de rechtbank van de plaats waar het hoofdbedrijf van de gefailleerde, op het tijdstip van de ophouding der betalingen, gevestigd was bevoegd is om het faillissement open te verklaren (Cass. 7-1-1897, Pas. I, 59; id. 30-10-1933, ibid. I, 45; R.P.D.B. v° Faillite, n° 130 behoudens het geval dat op de datum van het vonnis meer dan zes maanden zouden verlopen zijn sedert het verlaten van de woonplaats (R.P.D.B. v° cit. nr. 131; H.R.B. Brussel, 20 oktober 1904, J. comm. Brux. 1905 29; H.R.B. Luik, 5 september 1907, Jur. Liège 269, P.P. 1908, nr. 86). »

Om de bevoegdheid van de rechtbank te bepalen was het dus noodzakelijk te weten wanneer gedaagde zijn woonplaats in het arrondissement gevestigd had en of zijn hoofdbedrijf er gevestigd was.

Maar het bleek ook dat gedaagde in april 1961 te Hasselt een gerechtelijk akkoord had aangevraagd en dat de schuldeisers opgeroepen waren om over de concordataire voorstellen te beslissen op 17 mei 1961. Eiseres bevond zich onder die schuldeisers. De Rechtbank zegt:

« Aangezien indien verweerder het gevraagd gerechtelijk akkoord zou bekomen hebben, aanlegsters vordering tot faillissementverklaring onontvankelijk zou zijn; dat inderdaad, luidens art. 29 van de Wet van 25 september 1946, de bekrachtiging van het gerechtelijk akkoord alle schuldeisers verbindt.

» Aangezien derhalve, voorafgaandelijk het vonnis van faillissement, het concordat zou dienen ontbonden; dat blijkbaar alleen de Rechtbank van Hasselt zou bevoegd zijn om deze ontbinding uit te spreken wat impliciet volgt uit de beschikkingen van art. 26 en 37 van de Wet van september 1946; dat overigens de Rechtbank, die het concordat bekrachtigde, alleen en soeverein beslist over de ontbinding ervan (R.P.D.B. v° Concordat préventif, nr. 481 tot 483; 472; 493). »

Daar partijen niet de nodige uitleg verstrekt hebben en het niet zeker is dat gedaagde een akkoord bekomen heeft, worden de debatten heropend.

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenberg; advocaat: Mr. Vermeersch loco Geyskens; in zake N.V. Ateliers de Constructions Stork Frères t/ Cuyvers.)

14. *Faillissement. — Uitgesproken bij verstek op dagvaarding. — Verzet van de schuldenaar. — Ontvan-*

kelijk. — Belang van de schuldeisers bij de uitspraak. — Moet niet in overweging worden genomen.

In een vonnis van 25 februari 1964 onderzoekt de Rechtbank of de schuldenaar, wiens faillissement bij verstek na dagvaarding is uitgesproken, hiervan kan in verzet komen:

« Dat het Hof van Cassatie bij arrest van 25 september 1941 (Pas. 1941, I, 358) de ontvankelijkheid van dergelijk verzet formeel aanvaardde; dat luidens art. 462 Handelswetboek en 436-438 Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, verzet kan worden aangetekend tegen de vonnissen van de Rechtbank van Koophandel bij verstek uitgesproken; dat van deze regel niet wordt afgeweken bij art. 473 van de wet van 18 april 1851 noch bij een andere wettelijke beschikking; dat, meer bepaald, tussen de uitzonderingen voorzien bij art. 465 aan het recht verzet aan te tekenen, het vonnis bij hetwelk de staat van faillissement verklaard wordt, niet vernoemd is. »

Tot zijn verweer haalde de schuldenaar aan dat zijn schuldenaars het faillissement niet wensten. Daarop antwoordt de Rechtbank:

« Aangezien het belang dat de schuldeisers hebben bij het al dan niet uitspreken van het faillissement niet in overweging kan worden genomen (zie R.P.D.B., v° Faillite, n° 88, 4° met referenties). »

Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. Nobels, De Pauw en Mombaerts; in zake P.V.B.A. Central Orient t/ R.M.Z. en Mr. Mombaerts q.q.).

15. *Faillissement. — Overeenkomst volgens welke de aanbestede de materialen, die door de aannemer voor het gebouw worden aangewend rechtstreeks zal betalen aan de leverancier der materialen. — Overeenkomst zonder welke de levering niet zou tot stand gekomen zijn. — Art. 445 faillissementswet niet toepasselijk.*

In de jaren 1958-60 had aannemer Van Parijs een huis gebouwd voor rekening van Van Hoeyvelt; deze betaalde op 16 augustus 1960, op verzoek van Van Parijs, een bedrag van 80.730 fr. rechtstreeks aan de firma Wuyts voor hout dat deze firma had geleverd voor het gebouw. Het faillissement van de aannemer werd uitgesproken op 24 januari 1961 en de datum van staking der betalingen gesteld op 24 juli 1960. De curators dagvaardden de firma Wuyts tot betaling in hun handen van 80.730 fr., op grond dat de betaling van 16 augustus 1960 tijdens de verdachte periode werd verricht anders dan in specien of effecten.

Bij vonnis van 8 september 1964 wees de Rechtbank de eis af. Het bleek dat de firma Wuyts reeds in 1958 de houtleveringen rechtstreeks en regelmatig factureerde op naam van aanbestede Van Hoeyvelt. De Rechtbank leidt daaruit af dat er een overeenkomst tot stand kwam volgens welke de bouwmaterialen rechtstreeks op naam van Van Hoeyvelt zouden worden aangekocht en door deze aan de leveranciers betaald.

« Aangezien deze overeenkomst noch afstand noch overdracht van schuldvordering inhoudt; dat zij afgesloten wordt tussen de bouwheer en de leveranciers der bouwmaterialen en de ondernemer en geen ander doel heeft dan aan de leverancier der materialen toe te laten rechtstreeks de prijs te ontvangen van de bouwheer die zijn schuldenaar wordt; dat de bedoeling van deze overeenkomst juist is dat de leverancier niet de ondernemer maar wel de bouwheer als schuldenaar zou hebben;

» Aangezien hieruit volgt dat dergelijke verhandeling niet valt onder de toepassing van art. 445 al. 3

van de Wet van 18 april 1851; dat deze wetsbepaling overigens niet de betalingen beoogt die uitgevoerd worden in toepassing van een overeenkomst dagtekenend van vóór het ontstaan der schuld; dat het doel van deze wetsbepaling het behoud is der gelijkheid tussen de schuldeisers en het te keer gaan van gebeurlijk bedrog dat deze gelijkheid zou kunnen storen; dat de nietigheid voorzien in art. 445 al. 3 niet toepasselijk kan zijn op betalingen die slechts de uitvoering zijn van overeenkomsten die zonder enig bedrog gesloten werden en zonder dewelke geen schuld tot stand zou gekomen zijn R.P.D.B., v° Faillite et banqueroute, n° 707 en volgende, 734; Rechtbank van Koophandel Brussel, 5 juli 1902, J. Comm. Brux. 1903, 52. »

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. Legrand en de Raeymaeker; in zake Mrs. Schmit en Legrand q.q. t/ N.V. Wuyts & Zoon.)

16. *Aansprakelijkheid. — Door orkaan losgerukt reclamebord beschadigt auto. — Geen overmacht.*

Tijdens een orkaan werd een reclamebord, dat door gedaagde op een gevel was aangebracht, door een stormwind losgerukt en beschadigde het de auto van eiser. Volgens de gegevens van het Meteorologisch Instituut te Ukkel werden er op de dag van de orkaan plaatselijke windstoten met kracht 9 en 10 Beaufort waargenomen, overeenstemmend met een gemiddelde snelheid van 75 tot 100 km. per uur en windstoten van 35 tot 40 m/s.; zulk natuurverschijnsel komt tamelijk zeldzaam voor in België, gelet vooral op de territoriale uitbreiding ervan.

Gedaagde riep overmacht in, maar in haar vonnis van 24 september 1965 wees de Rechtbank dit verweer af met de overweging:

« Aangezien deze gegevens evenwel niet toelaten tot niet aansprakelijkheid van verweerster te besluiten; dat niet vaststaat dat, indien het kwestige reklaambord op normale wijze was vastgehecht geworden en tijdig zou zijn nagezien, het ook zou losgerukt geweest zijn; dat verweerster om van alle aansprakelijkheid te worden ontslagen zulks zou moeten bewijzen wat zij niet doet noch aanbiedt te doen. »

De Rechtbank stipt aan dat de aangehaalde weersomstandigheden « als geval van overmacht kunnen gelden bijvoorbeeld voor het uitrukken van bomen waar geen rechtstreekse handeling van de mens mede gemoeid is, maar niet voor het losrukken van voorwerpen voor dewelke het wel mogelijk is de nodige maatregelen te nemen om schade te voorkomen. »

(Voorzitter: M. Peeters; referendaris: M. Vandenbergh; advocaten: Mrs. Hubrechts en Vanhaegendoren loco Vanden Neucker; in zake Sleyp t/ N.V. Brouckxou.)

WERKRECHTERSRAAD VAN BEROEP TE ANTWERPEN

Kamer voor bedienden

1 maart 1966.

Voorzitter: M. E. Van den Berghe.
Advocaten: Mrs. F. Lambrechts en J. Stappen.

Bediendencontract. — Verbreking voordat het contract aanvang heeft genomen. — Forfaitaire vergoeding verschuldigd.

Wanneer een bediendencontract werd gesloten en het door de bediende werd verbroken nog vóór dat de uitvoering ervan reeds een aanvang had genomen is

de in de wet op het bediendencontract voorziene forfaitaire vergoeding verschuldigd.

Verdyck t./ Van Hassel.

Overwegende dat de elementen terzake zich als volgt voordoen:

Dat op 4 juni 1963 tussen partijen een bediendencontract werd afgesloten waarbij beroepene verklaart als bediende in dienst te zullen treden van de beroepster op 1 september 1963 aan een maandwedde van minimum 8.200 fr.

Dat beroepene op 10 juli 1963 aan beroepster mededeelde dat hij de overeenkomst niet zou naleven;

Dat beroepster hiertegen protesteerde bij schrijven van 16 juli 1963, de uitvoering der verbintenis eiste, maar dat beroepene in gebreke bleef op 1 september 1963 zijn werk als bediende aan de vangen;

Dat uit deze elementen der zaak het volgende rechtsprobleem ontstond, niet om te weten of de partij die het contract verbreekt gehouden is tot schadevergoeding wat geen enkele der partijen betwist ten minste wanneer bewezen is dat de partij tegen wie het contract verbroken wordt werkelijk schade heeft ondergaan, maar wel te weten of de wetgeving op het bediendencontract terzake toepasselijk is en de schade in bevestigend geval forfaitair dient bepaald te worden overeenkomstig de bepalingen van art. 15 en 20 van de wet op het bediendencontract of in ontkennend geval volgens de principes van het burgerlijk recht.

Overwegende dat beroepene voorhoudt dat de stelling van beroepster als zou de schade dienen bepaald te worden volgens de wet op het bediendencontract verkeerd zou zijn vermits de begrippen van opzegging en schadevergoeding wegens verbreking zonder opzeg alleen maar kunnen bestaan terzake van dienstcontracten die in uitvoering zijn, des te meer omdat geen opzeg mogelijk is van een overeenkomst die nog niet eens is begonnen en dat derhalve bij afwezigheid van mogelijkheid een eveneens forfaitaire opzegging te geven.

Dat in de stelling van beroepene de wet niet voorziet welke de regelen zijn die de vergoedingen van mogelijke schade beheersen bij verbreking van een reeds aangegane overeenkomst die echter nog geen uitvoering heeft gehad zodat volgens de algemene beginselen van het burgerlijk recht degene die schadevergoeding vordert het bewijs van de schade, van de omvang van de schade en van het oorzakelijk verband tussen schade en schadeverwekkend feit zal moeten leveren.

Dat beroepene niet beweert dat zijn brief van 10 juli 1963 een geldige opzeggingsbrief zou kunnen zijn vermits hij een nog niet aangevangen contract niet kan opzeggen, maar dat de bedoeling van deze brief is duidelijker te maken dat de beroepster geen schade geleden heeft en aldus geen aanspraak kan maken op enige vergoeding omdat zij tijdig op voorhand verwittigd was geworden van het feit dat de beroepene de overeenkomst niet zou uitvoeren.

Dat aldus de eis van oorspronkelijke aanlegster niet gegrond zou zijn.

Overwegende dat beroepster hiertegen inbrengt dat deze stelling niet kan aanvaard worden om de reden dat de wet op het bediendencontract geen enkel onderscheid gemaakt heeft tussen contracten die in uitvoering zijn en contracten waarvan de uitvoering nog dient aan te vangen en dat terzake meer bepaaldelijk de bepalingen van art. 20 van deze wet dienen toegepast.

Dat de bediende volgens beroepster gehouden was

zo hij wenste de verbintenis niet na te leven een opzegging te geven die dan zou intreden op de dag dat zijn taak moest aanvangen om te gelden 11/2 maand later.

Dat evenmin uit de bewoordingen van art. 15 namelijk uit de woorden «sinds minder dan vijf jaar in dienst zijn» een argument zou kunnen gehaald worden zoals beroepene het doet om de toepassing van de wet op het bediendencontract in verband met de bepaling van de schadevergoeding wegens contractbreuk uit te schakelen.

Dat volgens beroepster art. 15 enkel bedoelt de gevolgen van het aantal jaren dienst te bepalen ten aanzien van de te geven opzeggingstermijn en geenszins bedoelt te zeggen dat de verplichting al of niet opzegging te geven zou afhangen van de kwestie of het werk al dan niet reeds een aanvang heeft genomen.

Dat ook met de term «lopende wedde» gebruikt in art. 20 enkel bedoeld werd de alsdan geldende of alsdan in voege zijnde wedde in tegenstelling met de wedde van jaren of maanden voordien of de wedde voorzien voor latere jaren.

Overwegende dat de wet op het bediendencontract geen onderscheid gemaakt heeft tussen contracten in uitvoering en contracten die nog moeten uitgevoerd worden, maar reeds afgesloten werden;

Overwegende dat zowel art. 14 als art. 20 spreken over «gesloten overeenkomsten»;

Overwegende dat partijen niet kunnen ontkennen dat er tussen hen een dienstcontract werd afgesloten zonder tijdsbepaling.

Overwegende dat art. 20 van de wet op het bediendencontract luidt, dat indien de overeenkomst werd afgesloten zonder tijdsbepaling, de partij die de verbintenis verbreekt zonder gegronde reden en zonder de bij art. 14 en 15 bepaalde termijnen in acht te nemen, gehouden is tot betaling aan de wederpartij van een vergoeding gelijk aan de lopende wedde overeenstemmende hetzij met de duur van de opzeggingsstermijn, hetzij met het nog te verlopen gedeelte van die termijn.

Overwegende dat het schrijven uitgaande van beroepene dd. 10 juli 1963 duidelijk er op wijst dat beroepene na het afsluiten van zijn dienstverbintenis geen zin had deze uit te voeren, en dat het feit dat hij zich op 1 september 1963 bij zijn werkgever niet aangeboden heeft om zijn diensten te presteren in de banden van het afgesloten contract, niet anders kan aanzien worden als de wilsuiking van beroepene om dit contract te verbreken; dat beroepene hiervoor geen enkele gegronde reden liet gelden; dat hij de termijnen voorzien door art. 14 en 15 niet in acht heeft genomen;

Dat als lopende wedde dient aanzien de wedde voorzien in het contract hetzij 8.200 fr. per maand.

Dat naar luid van art. 14 beroepene geen einde kon stellen aan het contract dan mits opzegging, wat terzake niet gebeurde;

Dat overeenkomstig art. 15 - 3° deze opzegging gegeven door de bediende, diende teruggebracht op de helft van de termijnen voorzien bij het zelfde art. 15 - 1° wanneer de opzegging door de werkgever gebeurt, hetzij dus in het geval 11/2 maand.

Dat de vergoeding overeenkomstig art. 20 dan ook dient vastgesteld op $1\frac{1}{2} \times 8.200 \text{ fr.} = 12.300 \text{ fr.}$

Overwegende dat beroepene vraagt om zich van de veroordeling te kwijten met maandelijks afkortingen.

Overwegende dat naar luid van art. 1244 B.W.B. de Rechter met inachtneming van de toestand der partijen, gebruik makend van deze bevoegdheid met grote omzichtigheid en daarbij rekening houdend met de

termijnen die de schuldeiser aan de schuldenaar reeds heeft toegestaan gematigd uitstel kan verlenen voor de betaling.

Overwegende dat beroepene niet bewijst ongelukkig te zijn noch ter goeder trouw.

Dat daarenboven er rekening dient mee gehouden te worden dat de schuld ontstaan is op 1 september 1963;

Gezien hier een termijn van 2 1/2 jaar reeds is verstreken er geen sprake kan zijn van aan beroepene nog langer uitstel te verlenen.

Om deze redenen,

Het Arbeidsgerecht van beroep te Antwerpen, kamer voor bedienden, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende, rechtdoende bij tegenspraak, verklaart het beroep tijdig ingeleid, regelmatig naar de vorm, ontvankelijk en gegrond; doet diensvolgens het vonnis a quo te niet en doende wat de eerste rechter had moeten doen veroordeelt beroepene om aan beroepster te betalen ten titel van schadevergoeding voor wederrechtelijke verbreking van het dienstkontraat een bedrag van 12.300 fr. vermeerderd met de gerechtelijke intresten.

Veroordeelt de beroepene tot de kosten van beide aanleggen.

VREDEGERECHT TE SINT-TRUIDEN

12 juni 1964

Rechter: M. Roelands

Advocaten: Mrs. Dreessen en Koninckx.

Huur van handelshuizen. — Weigering van huurhernieuwing. — Om het huis weder op te bouwen. — Wegens zijn staat van ouderdom. — Objectief element. — Betwistbaar.

Wanneer de verhuurder van een handelshuis als reden van zijn weigering de huurhernieuwing toe te staan zijn wil om het onroerend goed weder op te bouwen opgeeft, moet die weigeringsgrond worden aanvaard en mag de huurder niet eisen te vernemen welke de reden van de afbraak is. Wanneer de verhuurder echter als reden inroept zijn wil het goed weder op te bouwen omdat zulks noodzakelijk is wegens de staat van ouderdom ervan, klaarblijkelijk met de bedoeling zonder uitwinningvergoeding over het goed te kunnen beschikken, kan die reden, welke een objectief element is dat men aan de werkelijkheid kan toetsen, door de huurder worden betwist.

Onclinx t./ Menten en Bertels

Overwegende dat de vordering strekt tot de geldigverklaring van de huurhernieuwingsaanvraag van verzookster dd. 12 maart 1964 en tot afwijzing van de redenen tot weigering van huurhernieuwing door verweerders en diensvolgens te horen zeggen voor recht dat de handelshuurovereenkomst tussen partijen vanaf 1 september 1965 voor het eerst zal hernieuwd worden voor een periode van negen jaren onder dezelfde voorwaarden als deze, die thans tussen partijen gelden;

Overwegende dat verweerders op 26 maart 1964 die hernieuwing weigerden toe te staan: « omdat wij dit goed willen weder opbouwen, hetgeen noodzakelijk wordt gemaakt door de staat van ouderdom ervan »; Dat verweerders zich derhalve steunen op artikel 16, 1, 3° der wet op de handelshuurovereenkomsten;

Overwegende dat de huurder normalerwijze deze weigeringsgrond moet aanvaarden en slechts heeft uit te zien of de eigenaar later de wettelijke voorwaarden vervult; dat hij van de eigenaar niet mag eisen te vernemen welke de reden der afbraak is;

Overwegende dat dit principe echter vanzelfsprekend niet meer van toepassing is, wanneer de eigenaar zelf als enige reden van de afbraak de staat van ouderdom opgeeft, aldus alle andere mogelijke redenen heeft uitgesloten, en het derhalve niet meer gaat over het algemeen arbitraire recht van de eigenaar, de huurhernieuwing te weigeren wegens afbraak zonder meer;

Dat immers wanneer deskundig zou komen vast te staan, dat de afbraak niet noodzakelijk is wegens de staat van ouderdom van het gebouw, de beperkende reden van deze afbraak, door de eigenaar aangevoerd, zou vervallen en de enige weigeringsgrond aldus onrechtmatig zou blijken, hetgeen de hernieuwing van de huur tot gevolg moet hebben;

dat inderdaad onmogelijk kan aanvaard worden dat een belangrijk recht van de huurder wordt genegeerd, wanneer het vaststaat dat de expliciet en determinatief ingeroepen reden der weigering in feite niet overeenstemt met de werkelijkheid;

Overwegende dat een deel der rechtspraak en der rechtsleer, van oordeel is dat de huurder zich mag verzetten telkens wanneer de verhuurder gelijk welke reden van artikel 16 inroept; dat deze mogelijkheid van betwisting slechts maar aangenomen wordt ingeval de ingeroepen reden niet oprecht is, bedrieglijk of absoluut niet ernstig; (cfr. A.P.R. v° Huur van Handelshuizen, nr. 103);

Overwegende dat telkens wanneer de verhuurder een van de in art. 16, I, 1°, 2°, 3° of zelfs 6° genoemde redenen inroept, hij geacht wordt een attribuut uit te oefenen van zijn eigendomsrecht, attribuut dat voor geen betwisting of appreciatie vatbaar is;

Dat alhoewel de ingeroepen reden niet voor betwisting vatbaar is, zulks niet wegneemt dat er wel betwisting mogelijk is ingeval van bedrog, veinzerij, klaarblijkelijke onoprechtheid of onmogelijkheid de ingeroepen reden te verwezenlijken; dat derhalve de oprechtheid van de intentie van de verhuurder wel mag betwist worden in geval van bedrog; (A.P.R. Ibidem, nr. 104);

Overwegende dat er onder de in artikel 16, I, 1°, 2° 3° en 6° opgesomde redenen van weigering, gegevens zijn die wel kunnen betwist worden daar zij geen loutere intentie zijn van de verhuurder, doch objectieve elementen die aan de werkelijkheid kunnen getoetst worden;

Overwegende dat verweerders zich thans echter beroepen op afbraak wegens ouderdom, klaarblijkelijk met de bedoeling zonder uitwinningvergoeding vrij over het huis te kunnen beschikken, zulks overeenkomstig art. 25, 1° der wet van 30 april 1951;

Overwegende dat door « ouderdom » inzake handelshuurovereenkomsten verstaan wordt het volledig verval ten gevolge van slijtage; dat ook « bouwvalligheid » in aanmerking komt; (A.P.R. ibidem, nr. 139);

Overwegende dat door het feit dat verweerders de ouderdom in aanmerking nemen voor de wederopbouw, dat alzo de vraag nopens het al dan niet verschuldigd zijn van een uitwinningvergoeding, door verweerders zelf onrechtstreeks gesteld wordt;

Dat het derhalve in ieder geval nu reeds gepast voorkomt een deskundige aan te stellen, die zal dienen vast te stellen of de afbraak van het kwestieuze huis genoodzaakt wordt door ouderdom;

.....

EUROPEES RECHT

Volgens de uitspraak van het Hof van Justitie heeft artikel 95 van het E.E.G.-Verdrag directe werking

(Prejudiciële beslissing in de zaak Fa. A. Lütticke tegen Hauptzollamt Saarlouis - Zaak 57/65)

Het Hof van Justitie heeft in zijn uitspraak van 16 juni 1966 overeenkomstig het door de Commissie verdedigde standpunt het volgende beslist:

1. Artikel 95, eerste alinea van het E.E.G.-Verdrag heeft directe uitwerking en schept voor particulieren individuele rechten, waarop de nationale rechter acht moet slaan.

2. Volgens artikel 95, derde alinea is de eerste alinea eerst aan het begin van de tweede etappe van de overgangperiode op de bij de inwerkingtreding van het Verdrag bestaande rechtsvoorschriften toepasselijk.

De eerste alinea van artikel 95 van het E.E.G.-Verdrag luidt als volgt: «De lid-staten heffen op produkten van de overige lid-staten, al dan niet rechtstreeks, geen hogere binnenlandse belastingen van welke aard ook dan die welke, al dan niet rechtstreeks, op gelijksoortige nationale produkten worden geheven».

De beslissing is in zoverre van groot belang, dat thans vaststaat dat artikel 95 niet alleen tot de lid-staten is gericht, doch dat ook particulieren daaraan rechten ontleen. Deze prejudiciële beslissing is een consequente voortzetting van de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. In vroegere uitspraken heeft het Hof de rechtstreekse toepasselijkheid voor de artikelen 12 (afschaffing douanerechten), 37, lid 2 (nationale monopolies) en 53 (beperkingen van de vrijheid van vestiging) bevestigend beantwoord.

De feiten in deze zaak kunnen als volgt worden samengevat: Op 9 oktober vroeg de Firma A. Lütticke bij het Zollamt Nennig de inklaring aan van 15 ton volle melkpoeder van Luxemburgse oorsprong. Behalve de invoerrechten werd van haar de betaling van een compenserende heffing op de omzet verlangd. In haar beroep, dat werd afgewezen, en vervolgens voor het Finanzgericht van het Saarland heeft zij de stelling verdedigd dat er voor het opleggen van een compenserende heffing op de omzet geen rechtsgrond aanwezig was. Zij stelde dat er sedert 1 februari 1956 over volle melkpoeder van inheemse oorsprong geen omzetbelasting in het eigen land verschuldigd is en dat het opleggen van een compenserende heffing op de omzet derhalve op grond van artikel 95 van het E.E.G.-Verdrag ongeoorloofd is. In november 1965 heeft het Finanzgericht van het Saarland het Hof van Justitie in deze zaak op grond van artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag drie vragen voorgelegd.

Het Hof van Justitie wijst er verder op, dat de artikelen 12 en 13 enerzijds en artikel 95 anderzijds niet op dezelfde feitelijke situatie kunnen worden toegepast. Heffingen van gelijke werking als invoerrechten en binnenlandse heffingen zijn aan verschillende regelingen onderworpen. Volgens het Hof van Justitie neemt een heffing, die het effect van een binnenlandse heffing moet compenseren door deze bestemming het karakter van de binnenlandse heffing aan, waarvan zij het effect moet compenseren.

Het Hof van Justitie ziet in artikel 95, eerste alinea een noodzakelijke basis van de Gemeenschappelijke Markt. Deze bepaling bevat volgens het Hof een verbod tot discriminatie en een duidelijke, onbeperkte verplichting, waaraan geen voorwaarden zijn verbonden en voor de uitvoering en de werking waarvan geen verdere

maatregelen van organen van de Gemeenschap of van de lid-staten nodig zijn. Als volledige, rechtens volkomen bepaling heeft artikel 95, eerste alinea, volgens het Hof daarom directe werking wat de rechtsbetrekkenden tussen de lid-staten en de particulieren betreft.

Naar het oordeel van het Hof van Justitie is de functie van artikel 95, derde alinea alleen de lid-staten een termijn tot aan het begin van de tweede etappe van de overgangperiode toe te kennen om de aanpassing van de nationale voorschriften te vergemakkelijken, waartoe het een verplichting voor de lid-staten inhoudt.

Deze verplichting laat echter de lid-staten niet de vrijheid om naar eigen goeddunken het tijdsbestek te bepalen binnen welke deze maatregelen moeten zijn genomen.

BOEKBESPREKING

Opstellen over openbare financiën. — Onder redactie van Prof. Dr. H. W. J. Bosman, Prof. Drs. Ch. Glasz, Prof. Dr. C. Goethart en Prof. Dr. F. De Roos. — «Agon Bibliotheek» N.V. Elsevier 1966.

Het boek dat bestaat uit twee delen met als respectieve ondertitel «Algemene onderwerpen» en «Bijzondere onderwerpen», plaatst de recensent, die maar een beperkte ruimte toegewezen krijgt, voor een moeilijke opdracht.

Eensdeels worden immers in de pas verschenen publikatie, zoals hierna zal blijken, *twintig* vrij sterk uiteenlopende onderwerpen over openbare financiën aan de orde gesteld.

Anderdeels gaat het daarin *niet* om *nieuwe* geschriften, doch om herdrukken van artikelen op wetenschappelijk-economisch gebied, waarover in het «woord vooraf» — dat hetzelfde is in beide delen — wordt verklaard, dat zulke herdrukken in het Nederlandse taalgebied zeldzamer zijn dan in het Engelse; dat door één zelfde auteur geschreven artikelen wel werden gebundeld, doch dat «wat ontbreekt, verzamelingen zijn van stukken, die — geschreven door verscheidene economen — alle betrekking hebben op een bepaald onderdeel van de economische wetenschap.»

In dit verband lijkt het aangewezen, ter voorlichting van belangstellenden, nog het volgende uit het «woord vooraf» aan te halen: «Meer in concreto stond uitgever en redactie voor ogen, artikelen van Belgische en Nederlandse auteurs op te nemen die van meer permanente betekenis kunnen worden geacht, doch niet zo gemakkelijk te raadplegen en bijzonder lastig verkrijgbaar zijn, doordat zij in zeer verschillende vaktijdschriften zijn verschenen.

» De verantwoordelijkheid voor de keuze berust bij de redactie. Een andere redactie zou waarschijnlijk tot een gedeeltelijke selectie zijn gekomen. Het oordeel over wat belangrijk is en wat als van iets minder grote betekenis moet worden geacht, is uiteraard steeds enigszins subjectief gekleurd. De redactie kan alleen verklaren dat zij door uitvoerig onderling beraad in een kritische geest getracht heeft een tegenwicht ten aanzien van die subjectieve gevoelens te leveren.

» Een belangrijk punt was of de stukken in hun oorspronkelijke dan wel in herziene vorm zouden worden opgenomen. De redactie heeft voor het eerste gekozen om te bereiken dat tevens een beeld kan worden verkregen van de ontwikkeling van het monetaire denken gedurende het naoorlogse tijdvak.

» Anderzijds moge erop worden gewezen dat de artikelen in geen enkel geval als verouderd kunnen wor-

den beschouwd en dat de auteurs in het algemeen geacht kunnen worden de daarin verdedigde denkbeelden ook thans nog voor hun rekening te nemen. De redactie meent dat herziening slechts weinig substantiële wijzigingen zou hebben meegebracht, doch dat het beeld van de ontwikkeling in de tijd daardoor zou zijn verstoord, afgezien nog van de vraag of alle auteurs bereid zouden zijn geweest, aan een herziening tijd en moeite te besteden.

»Teneinde de samenhang tussen de gepubliceerde artikelen te belichten heeft de redactie gemeend in iedere bundel een inleiding te moeten ondernemen.»

Voor die inleiding in ieder van beide delen wordt gezorgd door Prof. Dr. C. Goethart, de overbekende auteur van de onlangs verschenen «Economische leer van de Openbare Financiën», die op zo schitterende als originele wijze de overeenstemming en/of de tegenstelling van de door de verscheidene auteurs ingenomen standpunten aantoonst, alsmede zowel een synthese als een analyse van alle opgenomen bijdragen geeft.

* * *

In de eerste plaats moet dan ook nadruk erop worden gelegd, dat het «van grote betekenis is, deze belangrijke en over vele tijdschriften verspreide artikelen nu geordend en tegen de achtergrond van een inleiding bijeen te vinden».

Verder moet de aandacht worden gevestigd op de merkwaardige inhoud van dit belangwekkend boek:

Het 1e deel bevat, zoals blijkt uit de hierna voorkomende opsomming, een achttal bijdragen over conjuncturele en structurele facetten van de openbare financiën in het algemeen en van de financiële verhouding tussen de centrale overheid en de gemeenten, nl.:

1) *Möglichkeiten und Grenzen der Konjunkturpolitik* door Prof. Dr. J. Zijlstra;

2) *State budget and planning* door de Professoren Dr. P. de Wolff en Dr. Th. A. Stevers;

3) De blijvende waarde van zekere klassieke financieringsmethoden inzake overheidsfinanciën door Prof. M. Van Audenhove;

4) De monetaire interpretatie van onze economische ontwikkeling door Prof. Dr. H. J. Witteveen;

5 en 6) *Conjuncturele begrotingsanalyse en De financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten*, door Prof. Dr. Th. A. Stevers;

7) *De financiering van gemeentelijke investeringen*, door Prof. Dr. C. Goethart;

8) *Lokale financiën en macro-economie*, door Prof. M. Van Audenhove.

In het 2e deel wordt aantal opstellen verzameld over enkele bijzondere onderwerpen zoals belastingheffing, te weten:

1) *De algemene beginselen voor de heffing van de belastingen*, door Prof. Dr. P. B. Kreukniet;

2) *Aantekeningen over de theorie der belastingen*, door Prof. Dr. M. J. H. Smeets;

3) *Waarheen met onze sociale verzekering en met onze directe belastingen?* door Prof. Dr. F. Hartog;

4) *Waarheen met onze directe belastingen?* door Prof. Dr. Th. A. Stevers;

5 en 6) *De grondslagen van de belastingprogressie en Vermoede staatssubsidies*, door Prof. Dr. F. Hartog;

7) *Inkomensverdeling en overheidsuitgaven*, door Prof. Dr. W. Drees jr.;

8) *Over de analyse van de overheidsschuld*, door Prof. Dr. J. Pen;

9) *Zeven jaren schuld- en rentepolitiek*, door Prof. Drs. Ch. Glasz;

10) *Debt-management in den Nederlande seit 1945*, door Prof. Dr. C. Goethart;

11) *De financiering van de wegenbouw*, door Prof. Dr. H. W. J. Bosman, en

12) *Begrotingsprocedure en comptabiliteitswet*, door Prof. Dr. J. Pen.

Het volstaat kennis te nemen van bovenstaande opsomming om te beseffen dat — zoals reeds werd aangegeven — in een bespreking waarvoor maar enkele tientallen lijnen ter beschikking gesteld worden, het niet mogelijk is de behandelde onderwerpen samen te vatten (de zo verdienstelijke inleidingen van Prof. Dr. C. Goethart — waarin de gebundelde bijdragen worden gesynthetiseerd en geanalyseerd — beslaan bijna twintig pagina's), laat staat ze te toetsen aan de zienswijze van andere auteurs en ze te commentariëren.

Trouwens verdient het nieuwe boek geen verdere aanbeveling: de personaliteit van de auteurs — van wie sommigen, buiten hun universitaire functie, een leidende rol in het financiële beleid van de overheid hebben vervuld, zoals bijv. Prof. Dr. J. Zijlstra, die minister van economische zaken (1952-1959) en minister van financiën (1959-1963) is geweest, en Prof. Dr. H. J. Witteveen, die van 1963 tot 1965 eveneens als minister van financiën heeft gefungeerd — is een waarborg voor de voortreffelijkheid van hun artikelen en voor het succes van «Opstellen over openbare financiën».

Ten slotte wordt vermeld dat studerenden, economen en anderen die belang stellen in financiële problemen, ten aanzien van de relatief geringe prijs beslist niet mogen aarzelen dat leerlijke boek — met soms moeilijk vindbare artikelen van nochtans blijvende waarde — een welverdiende plaats in hun bibliotheek te gunnen.

Prof. Dr. F. Amerijckx

Paul-F. Smets, Assistent bij de Faculteit der Rechtsgeleerdheid te Brussel en bij het Interuniversitair centrum voor Staatsrecht. — *Les traités internationaux devant la section de législation du Conseil d'Etat* (1948-1965). — Brussel, Ets. E. Bruylant. Prijs (ingenaaid): 280 fr.

Verdragen zijn thans voor onze betrekkingen tot de andere staten van het allergrootste belang.

Voor het sluiten van verdragen geldt artikel 68 van de Grondwet. Het 2e lid van dit artikel bepaalt, dat de in dat lid vermelde verdragen (handelsverdragen en verdragen waardoor de Staat zou kunnen worden bezwaard of Belgen persoonlijk gebonden) pas van kracht zijn, nadat ze door de Kamers zijn goedgekeurd, doch het preciseert *niet* in welke *vorm* die instemming moet worden betuigd. Tot dusver gebeurde zulks in de vorm van een door beide Kamers aangenomen wet.

Aan het goedkeuren van verdragen door de Kamers werd door de heer Paul-F. Smets reeds een interessante publikatie gewijd ⁽¹⁾, die enkele maanden geleden hier werd besproken.

Thans wordt door dezelfde auteur een bijdrage gepubliceerd, waarin de voor het goedkeuren van verdragen gevolgde procedure uit een ander oogpunt wordt onderzocht.

Inderdaad, ten aanzien van de wijze waarop verdragen door de Kamers worden goedgekeurd, nl. door het aannemen van een *wet*, moet artikel 2 van de wet van 23 december 1946 tot instelling van de Raad van State worden toegepast: overeenkomstig dat artikel worden, «buiten de gevallen van hoogdringendheid», de ontwerpen van wetten tot goedkeuring van verdra-

gen aan de afdeling wetgeving voor beredeneerd advies voorgelegd.

In zijn nieuwe publikatie maakt de auteur een grondige studie van de desbetreffende adviezen die sedert de inwerkingtreding van genoemde wet van 13 december 1946 door de afdeling wetgeving werden uitgebracht en zulks tot en met de buitengewone parlementaire zitting 1965 (die studie zal geregeld worden bijgewerkt in de Revue belge de droit international). De bedoeling van die studie is niet een kritische analyse van de onderzochte adviezen te bezorgen, doch de praktijk van de Raad van State toe te lichten.

Uit de voortreffelijke uiteenzetting blijkt o.a. dat de afdeling wetgeving van beredeneerd advies dient niet alleen over de tekst van de voorgelegde wetsontwerpen, doch ook over de inhoud van de verdragen zelf.

Geschriften over de werkzaamheden van de afdeling wetgeving van de Raad van State zijn reeds verschenen, doch op een paar uitzonderingen na (bijv. dat van staatsraad F. Lepage en substituut-auditeur-generaal A. Vander Stichele in het Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, 1965, pp. 236-243) zijn ze niet recent en in elk geval niet gewijd aan een systematische uiteenzetting van bovengenoemde adviezen op een bepaald gebied. In dat opzicht is de studie van de heer Paul-F. Smets ongetwijfeld origineel en interessant.

« Les traités internationaux devant la section législation du Conseil d'Etat » verdient uiteraard de aandacht van specialisten in het volkenrecht en van de afdeling wetgeving. Doch elke lezer zal, dank zij de doorzichte beschouwingen van de auteur over de verschillende aspecten van de verdragen (gevolgen van de goedkeuring door de Kamers, in de verdragen gemaakt voorbehoud, inwerkingtreding van de verdragen, enz., enz.), een beter inzicht verkrijgen in een van de wezenlijke vraagstukken van de huidige samenleving.

De auteur en het interuniversitair centrum voor staatsrecht moeten dan ook oprecht gefeliciteerd worden met de publikatie van nr. 3 van de door voormeld centrum verzorgde uitgaven.

Prof. Dr. F. Amerijckx

(1) L'assentiment des Chambres législatives aux traités internationaux et l'article 68, alinéa 2, de la Constitution Belge (Ets. E. Bruylant te Brussel, 1964).

BALIELEVEN

Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep te Gent

Samenstelling van de Raad van de Orde voor het gerechtelijke jaar 1966-1967:

Stafhouder: Mr. A. Decordier.

Leden van de Raad: Duchene Fernand, Hubené Ignace, De Ryke René, Van de Velde-Winant Jacques, Bove Paul, Leboucq Robert, Dhooge Antoine, Haus Albert, Verschoore Paul, Moyaert Gerard, Van Kerkhove Maurits, Kluykens Jean Marie, Baert Frans, Van Malleghem Paul.

Penningmeester is Mr. Verschoore en secretaris Mr. Van Malleghem.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jrg. 1966 - nr. 5:

Wetgeving.

nr. 6:

Wetgeving.

Tijdschrift voor Privaatrecht, jrg. 1966 - nr. 2:

De Rycke R., Actualiteit van het strafbeding. — Loiseaux P.R., The American concept of consideration. — Rijtma H.J., Het nederlandse kadaster en het ontwerp kadasterwet van de Staatscommissie inzake het kadaster.

Tijdschriften voor Notarissen, jrg. 1966 - nr. 6:

Vranken F., Het recht van voorkoop ten gunste van de huurders van landeigendommen en de rechtspleging vóór het vredegerrecht.

nr. 7 - 8.

De Bougne A., Recht van voorkoop bij openbare verkoop, Interpretatie van de tekst « bij het einde van de opbieding en vóór de toewijzing ».

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, jrg. 1966 - nr. 2:

Woltjer H.J., De ontwikkeling van het Nederlands hoger onderwijs na de oorlog. — Moreels J.M., Beschouwingen betreffende de Commissie voor de Europese zaken in de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. — De Pauw A., De gevolgen van een annulatie-arrest van de Raad van State uitspraak doende in een beroep tot nietigverklaring wegens onwettelijkheid van de eigenlijke bestuurlijke akten of reglementen.

nr. 3.

Bruckel A.J.W., Over de officieel gepubliceerde proeve van een nieuwe Nederlandse Grondwet. — De Weerd A., De taalrollen en de taalkaders in de rijksbesturen (art. 32). — Duerinck F., Het probleem der migrerende werknemers inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering en het interventionisme op internationaal plan. — Van der Burght A., Het originele wetsexemplaar. — Van de Roy M.G., De rechtskracht in België van vreemde vonnissen statuerend over de burgerlijke stand der Belgen. — Ceulemans J., Voor- en nadelen van de politieke burgemeester-ambtenaar op politiek gebied.

Tijdschrift voor de Vrederechters, jrg. 1966 - nr. 5:

J.P., Vrederechtersbond: Congres van Brussel. — Le 75 anniversaire de la fédération royale des greffiers-chefs de greffe des justices de paix.

nr. 6-7.

Allocution prononcée par M.J. Velu, procureur du roi, lors du Congrès annuel de l'Union des Juges de paix, tenu à Bruxelles le 22 mai 1966.

Rechtspraak der Haven van Antwerpen, jrg. 1966 - nr. 3-4:

Rechtspraak.

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, jrg. 1966 - nr. 8:

A. T., Is het belastingsrecht autonoom?

nr. 9.

Inkomstenbelastingen.

Tijdschrift voor Sociaal Recht, jrg. 1966 - nr. 8:

Donckier de Donceel J., Le contrat de louage de services et les conflits de lois.

nr. 4.

Oliviers P., Verhuring van goederen en verhuring van diensten.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1966 - nr. 6:

Stedebouw. — Aansprakelijkheid. — Gemeentelijke

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

boekhouding. — Intercommunalen. — Notulen. — Onderstandswoonst. — Commissie van Openbare onderstand. — Gemeentepensioenen. — Gemeentepersoneel. — Gemeentepolitie. — Stedebouw. — Verkeer.

nr. 7-8.

Verkeer. — Gemeentebelastingen. — Bezoldigingen. — Brandweer. — Landpacht. — Onteigening ten algemene nutte. — Commissie van Openbare Onderstand. — Gemeentelijke Pensioenen. — Politiecommissaris. — Gemeentepolitie. — Stedebouw.

De Gemeentegids, nr. 106 :

De Wolf F., De Leervergunning en het rijbewijs.

De Gemeente, jrg. 1966 - nr. 6 :

Inmemoriam J. Bracops. — In en rond de vereniging. — Algemene Vergadering van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (Brussel 4 mei 1966). — Acutaliteit.

nr. 7-8.

Vandeurzen A., Gemeentefonds en Ruimtelijke Ordening.

De Intercommunale, jrg. 1966 - nr. 1 :

Gilson A., Hervorming van de gemeentelijke structuren. — Vermeylen P., Over de gemeentelijke financiën. — Henrard J., Eenmaking van de statuten der gemengde intercommunales. — Simonet H., Aardgas.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1966 - nr. 24 :

Van Bemmelen J.M., Strafbaarheid van corporaties. — Dubbink C.W., in memoriam mr. J.H. Smits. — Funke A.P., Amsterdam of 's-Gravenhage? — Keulen F.B., Perfectionisme. — Polak J.M., Broederschap der Candidaat-Notarissen. — Westerlaken H., Ned. Vereniging voor Europees Recht.

nr. 25.

Van Oven A., De onderneming als voorwerp van rechtshandelingen. — Heemskerk W.H., Enige kanttekeningen bij de nieuwe regeling van het geding voor de kantonrechter. — Wendels A., Delegatie en mandaat van bestuursbevoegdheden. — Pa J., Quo vadimus? — Boas S., Een mogelijke nieuwe bijzondere postzegel. — Fortuyn G.B., De plaats waar een zeeschip thuis behoort (2).

nr. 26.

Prins W.F., Kanttekening bij de «Proeve». — Erasdes L., De Proeve 1966 en de artikelen 60-67 van de Grondwet. — Meyers H., Volkenrecht verplicht aan de Universiteit van Amsterdam. — Leyten J.C.M., Wijziging van eis in procedures tot echtscheiding en scheiding van tafel en bed.

nr. 27.

Polak J.M., en Van Bemmelen J.M., De vergadering van de Nederlandse Juristen-Vereniging te Maastricht. — Prins W.F., Kanttekeningen bij de «Proeve» II (slot). — Polak J.M., Prof. Mr. A.R. de Bruijn in memoriam.

nr. 28.

Van Bemmelen J. M., Handhaving van de openbare orde. — Hermans Ch. Th., Starheid of soepelheid inzake processuele termijnen en andere formaliteiten? — Beekhuis C. H., Mr. F. L. Neppérus †. — Polak N. J., Rectificatie. — Polak C. H. F., Een ommezwaai in Engeland. — Swart P. J., Het verdrag van Warschau en de U.S.A. — Funke A. P., Bevoegde rechters bij pluraliteit van verzoekers en van eisers. — Van der Scheer A. J. J., De trage afdoening van de adoptiezaken. — Hermesdorf B. H. D., Levenslang. — Van der Burg F. H., Vrijheid van demonstratie.

nr. 29.

Van Bemmelen J. M., De methode Koppejan en de «Lawless»-case. — Hirsch Ballin E. D., Pseudo-auteurs-

rechtelijke programmabescherming. — Goekoop A., Dr. Mieke Bouman †. — Geradts P. P. J. M., In Memoriam Mr. Edm. Delhougne. — Polak J. M., De Natuurbeschermingswet en de codificatie van het grondgebruikrecht. — De trage afdoening in adoptiezaken. — Teeuwissen J. G., Sectie op het menselijk lijk, medisch, juridisch en ethisch bezien. — Smeets J. H., «Openbare orde», terminologie en betekenis.

Sociaal Economische Wetgeving, jrg. 1966 - nr. 4-5 :
Ryziger P. F., Les problèmes posés aux juridictions françaises par l'article 177 du Traité de Rome (II). — van der Grinten W. C. L., Erkenning van Vennootschappen en Rechtspersonen in de Europese Economische Gemeenschap.

nr. 6.

Lenaerts H., De hervorming van de arbeidsgerechten.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jrg. 1966 - nr. 4099 :

Bockwinkel A., Twee vragen bij art. 164a, lid 1, sub C, B.W. — Van Opstall S. N., Onverdeeld aandeel en kadaster.

nr. 4910.

de Bruijn A. R., De rechten en verplichtingen van echtgenoten in het nieuwe B.W. (I). — Van Duyn Y. D. C., Aantekeningen op de Successiewet 1956. Nr 56: Verkoop van onroerend goed met kwijschelding van de koopsom.

nr. 4911.

de Bruijn A. R., De rechten en verplichtingen van echtgenoten in het nieuwe B.W. (II, slot). — Korthals R., Altes, kan men onderscheiden tussen openbare en stille commanditaire vennootschappen?

nr. 4912.

Luijten E. A. A., Vernieuwing van het nieuwe huwelijksvermogensrecht. De Ontwerp-Invoeringswet Boek 1 Nieuw B.W. Titel 7 (De wettelijke gemeenschap van goederen) (I). — Wiarda J., Het bestuur over enig goed der wettelijke gemeenschap van goederen of van enigerlei andere gemeenschap van goederen, daarin van de zijde van de echtgenoten gezamenlijk gevallen, en de Ontwerp-Invoeringswet Boek 1 Nieuw Burgerlijk Wetboek.

nr. 4913.

Luijten E. A. A., Vernieuwing van het nieuwe huwelijksvermogensrecht. De Ontwerp-Invoeringswet Boek 1 Nieuw B.W. Titel 7 (De wettelijke gemeenschap van goederen) (II, slot).

nr. 4914.

Hardenberg L., De voorgestelde regeling van de ontkenning van wettigheid (Ontwerp Invoeringswet Boek 1 Nieuw B.W., Hoofdstuk I, art. XI). — Boeser E., Naar een bewoningsrecht voor de langstlevende echtgenoot.

nr. 4915.

Bockwinkel A., Handelingen of rechtshandelingen in art. 164a B.W. — Kleine H. H., Praktische kanttekeningen bij de verzorging van de langstlevende ouder.

nr. 4916. —

Wiersma K., Lex Van Oven en ontwerp Invoeringswetboek I. — De Vries W. G., Akten schrijven of akten maken.

Ars Aequi, jrg. 1966 - nr. 6 :

Van Ginneken P. P. J. N., Derdenbeding. — Schuyt G. A. I., Functioneel daderschap.

Advokatenblad, jrg. 1966 - nr. 6 :

In memoriam Mr. J. J. A. van der Put. — Verpaalen O. A. C., Tuchtrecter en burgerlijke rechter. — De Clercq M., Herziening van de Pensioenwet en echtscheiding. — De Jonge W. H., XVIIde Congres van de Avoués de France te Montpellier. — De Brauw J. H.,

Le secret professionnel de l'avocat à l'étranger (II).

nr. 6A.

Van Gilse D. J., Pers en Strafbzaken. — Mathuisen J. K. M., Pers en strafzaken. — Rooij M., Pers en strafzaken. — Van de Werk M. B., Pers en strafzaken.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jrg. 1966 - nr. 3 :

Beerling H. W. R., Malice in Murderland. — Marius Gerlings H. J., Bezwaar - Verzet - Beroep.

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jrg. 1966 - nr. 6 :

Lubbers A. G., Vruchtgebruik ener onderneming. — van Sasse van Ysselt Th., Rechten en plichten van de voorzitter. — Van Oven A., Over het rechtmatig en onrechtmatig « handelen » van de naamloze vennootschap. — Udink B. J., De burgerlijke maatschap op aandelen in het belastingrecht.

nr. 7-8 :

Henriquez E. C., De apatride n.v. — Warning G. H., De fiscale eenheid in de omzetbelasting. — Scheer D., De omvang van het fiscaal gestorte kapitaal. — Van Soest C., Fiscaal rechtspraakoverzicht. - Oprichting firma met overdracht pand van de ene firmant aan de ander.

Bestuurswetenschappen, jrg. 1966 - nr. 3 :

Wissink G. A., Plaats en taak van de Nederlandse gemeenten in de regionale ontwikkeling. — Troostwijk M., Vormen van bestuur in regionaal verband. — Van Poelje G. A., Eenheid in verscheidenheid. Het waterschap en de gemeente.

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, jrg. 1966 - nr. 1 :

Wolff H. J., Organisation der Rechtspflege und Rechtskontrolle der Verwaltung im ptolemäisch-römischen Ägypten bis Diokletian. — Barton J. L., Causa promissionis again. — Van den Bergh G. C. J. J., Rechtsvolkskunde, rechtsoudheidkunde, rechtsgeschiedenis, Een poging tot plaatsbepaling.

nr. 2.

Watson A., Iusiurandum in litem in the bonae fidei iudicia. — Prevenier W., Een woekerverbod van de graaf van Vlaanderen uit 1199 gezien in het licht van kanoniekrechtelijke handschriften. — Bosch J. W., Un projet de réforme de la procédure criminelle par A. J. Fontaine en 1784. — Hermesdorf B. H. D., Adriaen Verwer over Grotius' taalgebruik. — Hermesdorf B. H. D., Het naakt bij Filips van Leyden.

Arbitrale Rechtspraak, jrg. 1966 - nr. 544 :

Rechtspraak.

De Gerechtsdeurwaarder, jrg. 1966 - nr. 6-7 :

Teekens M., De deurwaarder van morgen. — Mertens T. J. A. M., De Zwolse deurwaarder en diens conservatoir beslag op een te Weesp gelegen onroerend goed. — Teekens M., Strafrechtelijke bescherming van het deurwaarderambt in Frankrijk.

Journal des Tribunaux, jrg. 1966 - nr. 4537 :

Exécution capitales.

nr. 4538.

Poitevin E., Divorce et séparation de corps (1960-1965).

nr. 4539.

Van Bunnan L., Le statut des slogans publicitaires en droit comparé.

nr. 4540.

Ryckmans X., Les « Mémoires » du médecin de Churchill.

Revue Critique de Jurisprudence Belge, nr. 2 :

Dabin J., Obligations de faire ou de ne pas faire. — Dabin J., Vente. — Rigaux F., Expertise. — Rigaux F.,

Moyen nouveau. — Rigaux F., Conflit de lois. — Rigaux F., Loi ou règlement étrangers. — Dalcq M. R. O., Responsabilité (Hors contrat). — Dalcq M. R. O., Assurances. — Dalcq M. R. O., Prescription. — Pirson R., Examen de jurisprudence (1960 à 1964). — Vieujean E., Examen de jurisprudence (1960 à 1964).

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1966 - nr. 6 :

Rechtspraak.

nr. 7.

Tunc A., Projets et contre-projets en matière d'accidents de la circulation. — del Carril M., Le consentement du malade dans le cadre du contrat médical.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jrg. 1966 - nr. 9 :

Dahs H., La détention préventive en Allemagne. — De Vries W., Les dispositions du droit néerlandais relatives à la détention préventive et leur application pratique aux Pays-Bas. — Dando S., Détention préventive avant jugement au Japon. — Mc Carthy D. J., Les résultats pratiques de la réforme de la mise en liberté sous caution.

nr. 10.

Glaser S., Le principe de la légalité en matière pénale, notamment en droit codifié et en droit coutumier.

Revue Pratique du Notariat Belge, jrg. 1966 - nr. 2519 :

Raucent L., Des créances hypothécaires à ordre ou au porteur.

nr. 2520.

Laine F., Pratique notariale. — Testament mystique. — Ecriture. — Acte de suscription.

nr. 2521.

Baugniet J., La société d'une personne.

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat, jrg. 1966 - nr. 20964 :

Le droit d'enregistrement sur les apports en société (à suivre).

nr. 20964 tot 20967.

Donney M., Le droit d'enregistrement sur les apports en société (fin).

nr. 20968 tot 20978.

Rigaux F., La nature du contrôle de la Cour de cassation.

Annales de la Faculté de Droit de Liège, jrg. 1966 - nr. 1 en 2 :

Dubuisson M., A la mémoire de Victor Gothot. — Baar A., Harmel P., Bours E. et de Moffarts S., Victor Gothot. — Nuvolone P., Légalité, justice et défense sociale dans le procès pénal moderne. — Merle M., La décolonisation. — Renard C., Tendances modernes du statut matrimonial. — de Moffarts d'Houchenée S., Le nouveau régime d'amortissements dégressifs en Belgique.

Répertoire Fiscal, jrg. 1966 - nr. 3-4 :

Hoebeke G., Les buildings ou immeubles à appartements au regard de quelques questions concernant le précompte immobilier. — Hoebeke G., L'évolution des impositions communales pour l'exercice.

nr. 5-6.

Kauffman M. J., Les fusions internationales de sociétés de capitaux. — Hoebeke M. J., L'exonération quinquennale du précompte immobilier au profit de certains immeubles industriels, artisanaux et commerciaux dans le cadre de l'expansion économique.

Revue de Droit Intellectuel - L'Ingénieur-Conseil, jrg. 1966, nr. 4-6 :

Gaspar F., La firme en droit allemand.

Recueil de Jurisprudence du Droit Administratif et du Conseil d'Etat, jrg. 1966 - nr. 1 :

Rechtspraak.

Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique, jrg. 1966 - nr. 6 :

Rechtspraak.

nr. 7.

Rechtspraak.

Revue Internationale des Sciences Administratives, jrg. 1965 - nr. 4 :

Poelje G. A., La procédure administrative aux Pays-Bas. — Rizos E. J., Le développement national : La nouvelle éthique de l'administration publique. — de la Cuesta Avila J., L'évolution de l'administration publique. — Sbih M., L'Ecole Nationale d'Administration algérienne. — Argyriades D. Cl., Quelques aspects de la réorganisation de la fonction publique et d'aménagement du budget en France. — Sandberg M. et Stoesel H., La préparation et l'aménagement du budget en Israël.

jg. 1966 - nr. 1.

Retortillo S. M., L'organisation administrative des entreprises publiques en Espagne. — Piscotine M. I., Les nouvelles techniques de préparation et d'aménagement du budget en U.R.S.S. — Luckham A. R., Quelques caractéristiques de l'opinion publique. — Tomsova I. et Soijka A., L'action des administrés sur le fonctionnement de l'administration publique en Tchécoslovaquie. — Grozdanic S., La gestion administrative des entreprises publiques en Yougoslavie. — de Sant-Anne e. Silva S.

Mouvement Communal, jrg. 1966 - nr. 6 :

In Memoriam J. Bracops. — La vie de l'Union. — Assemblée générale de l'Union des Villes et Communes belges (Bruxelles, 4 mai 1966). — Règlement relatif à l'aménagement par des particuliers, de voies et d'équipements publics dans le périmètre d'un lotissement destiné à la construction d'habitations.

nr. 7-8 :

Debaedts F., Les actions en justice des communes (1re partie).

Res Publica, jrg. 1966 - nr. 2 :

Gruben, Institution des Secrétaires d'Etat. — Werner V., La guerre est-elle un facteur d'accélération du progrès ? — Lukaszewski J., Les études en science politique au Collège d'Europe. — Nuyens Y., De selectie van kandidaten en de politieke partijen in België. — Moulin L., Qui décide en Belgique ? — Aronstein C. S., Pourquoi pas le vote « A part entière » ?

Revue Belge de droit International, jrg. 1966 - nr. 2 :

Nisot J., Les amendements à la Charte des Nations Unies et leur mise en oeuvre. — De Visscher P., Les premiers amendements apportés à la Charte de l'Organisation des Nations Unies. — Karelle J., Vers une extension des pouvoirs du Comité de Ministres Benelux. — Herment A. J., L'arbitrage international en droit privé. — Jenard P., Une technique originale : la bilatéralisation de conventions multilatérales. — Venne-man R., De ambassadeur, een deftig spion ? — Klein C., Les relations entre la République fédérale d'Allemagne et l'Etat d'Israël. — Jongbloet - Hamerlijnck R., De pacifieke blokkade.

Cahiers de Droit Européen, jrg. 1966 - nr. 4 :

Maas H. H., La Commission administrative pour la

sécurité sociale des travailleurs migrants. — Neri S., Le droit communautaire et l'ordre constitutionnel italien. — Claeys Bouuaert I., Où en est le droit fiscal européen ? — Van Damme J., La mise en oeuvre des articles 85 et 86 du traité de Rome.

Bulletin de la Commission Internationale de Juristes, jrg. 1966 - nr. 26 :

Le congrès de Ceylan sur la primauté du droit. — Continent américain. — Iran. — Ouganda. — U.R.S.S.

Recueil Dalloz Sirey, jrg. 1966 - nr. 20 :

Garron R., L'évolution de la législation relative aux baux commerciaux.

nr. 21.

Ducamin B., Le nouveau régime des conventions entre le corps médical et la sécurité sociale d'après les décrets du 7 janvier 1966.

nr. 22.

Ducamin B., Le nouveau régime des conventions entre le corps médical et la sécurité sociale d'après les décrets du 7 janvier 1966 (fin).

nr. 23.

Lacoste J., Etude sur l'état de la jurisprudence en matière d'infractions à la législation sur la construction.

nr. 24.

Herzog J. B., Réveries d'un pénaliste solitaire sur le droit des sociétés.

nr. 25.

Souleau Ph., L'article 85 du Traité de Rome : l'affaire Grundig.

nr. 26.

Chapus R., De la valeur juridique des principes généraux du droit et des autres règles jurisprudentielles du droit administratif.

nr. 27.

Bretton Ph., La caractère contradictoire de la procédure devant la commission départementale des impôts directs et taxes sur le chiffre d'affaires.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'étranger, jrg. 1966 - nr. 3 :

Maroy P., L'évolution de la législation linguistique Belge. — Braud Ph., Saint-Exupéry et les idées politiques.

Revue Française de Science Politique, jrg. 1966 - nr. 3 :

Roig Ch., Théorie et réalité de la décentralisation. — Bodiguel J. L., Les commissions de développement économique régional : composition, bilan et perspectives. L'exemple des Pays de la Loire. — Cayrol R., Nouvel Express et Nouvel Observateur.

nr. 4.

Kitsikis D., L'attitude des Etats-Unis à l'égard de la France de 1958 à 1960. — Chevalier F., « Ejido » et stabilité au Mexique.

La Revue Administrative, jrg. 1966 - nr. mai-juin :

Romey M., Les Fondations en France. — Gandolfi, La mobilité dans la Fonction publique. — Delaporte J., Le socialisme de Péguy. — Thuiller G., Les pensées de Simon de Bignicourt.

Bulletin van de E.E.G., jrg. 1966 - nr. 6 :

Naar een gemeenschappelijk concurrentiebeleid in de landbouw.

nr. 7.

Inleiding tot het Negende algemeen verslag over de werkzaamheden van de gemeenschap.

nr. 8.

Inleiding tot het Negende algemeen verslag over de werkzaamheden van de Gemeenschap.